

MAGYAR DRÁMAÍRÓK
19. SZÁZAD
II

TOLDY ISTVÁN
(1844-1879)

A JÓ HAZAFIAK

VÍGJÁTÉK NÉGY FELVONÁSBAN

1872

SZEMÉLYEK

EGERVÁRY
BOGOSSY GÁSPÁR
FARKAS MÁRTON
DOMBI ADOLF
FEHÉR MÓR
KOLOMPOS PÁL
KOVÁCS ALADÁR
SÓLYOM BENEDEK
KATALIN
ARANKA
GABRIELA
VENDÉGLŐS

Idő: Jelenkor. Történik az első felvonás a vendéglőben és a megyeházán; a többi a főispán falusi jószágán. Jobb és bal a közönségtől.

ELSŐ FELVONÁS

Szoba a vendéglőben.

ELSŐ JELENET

Vendéglős, Szobaleány jönnek közösen.

VENDÉGLŐS. Siess, Zsuzsi, a másik szobába - takaríts - törülgess - szaporán -
SZOBALÉÁNY. Jól van, jól, vendéglős úr.
VENDÉGLŐS. Aztán jól letisztogass mindent. *Szobaleány el.* Magam addig ezt a szobát hozom rendbe. *Rakosgat.* A főispán úr rám izent, tartsak készen három szobát egy úr számára, aki délután fog érkezni - három szobát egy embernek! Ez bizonyosan valami nagy úr lesz. No de fel is használjuk az alkalmat. Nem mindennap jön ide egyes ember, aki csak három szobában tud megférni. *Megáll.* Ugyan ki lehet? - Hm! Akinek a főispán úr rendel kvártélyt, az bizonyára nagyobb úr nálánál - tán bizony maga a miniszter! - Tyűh! *Gyorsan törülget.*

MÁSODIK JELENET

Előbbi. Farkas, zsebéből hírlapok látszanak ki.

FARKAS. Jó estét.
VENDÉGLŐS. Alázatos szolgája a ténsúrnak.
FARKAS. Nem érkezett még meg?
VENDÉGLŐS. Kicsoda, kérem?
FARKAS. Kovács úr?
VENDÉGLŐS. Kovács? - Melyik Kovács, kérem, a szelei baromorvos-e, vagy a tapai prókátor?
FARKAS. Dehogy, Kovács Aladár mérnök úr.
VENDÉGLŐS. Nem láttam ténsuram, nincs itt.
FARKAS. No ha megjön, mert meg fog jönni, mondja meg neki, kérem, hogy kerestem. Adja át neki e névjegyet is, kérem. Jó napot! *El.*
VENDÉGLŐS. Ajánlom magamat. *A névjegyet az asztalra dobja.* Törődöm is én a ti Kovácstokkal! - Hogy feltartóztatott! - öxellentíája minden percben jöhet. *Szaporán rakosgat.*

HARMADIK JELENET

Dombi, előbbi.

DOMBI. Jó napot. Kisaknai Kovács Aladár mérnök urat keresem.

VENDÉGLŐS. Szolgája méltóságodnak. Azt az inzellért méltóztatik keresni?

DOMBI. Nem érkezett még meg?

VENDÉGLŐS. Nem, méltóságos uram.

DOMBI. Úgy, kérem, vendéglős úr, amint Kovács úr megérkezik, legyen szíves neki névjegyemet átadni, és jelenteni, hogy tiszteletemet akartam tenni.

VENDÉGLŐS. *félre.* A méltóságos úr egy inzellérlnél tisztelkedni akar? Furcsa!

DOMBI. Nos, mit gondolkozik, vendéglős úr?

VENDÉGLŐS. Semmit, méltóságos uram, semmit - - Majd átadom a bilétet, amint megjön - addig is ide teszem a téns Farkas úr mellé.

DOMBI. Hogyan? Tehát Farkas úr is itt volt?

VENDÉGLŐS. Éppen most ment el.

DOMBI. *félre.* Tehát a bondavölgyi párt már működik! Ezt jó tudni. *Fenn.* Vendéglős úr, legyen szíves Kovács úrnak megmondani, miszerint nagyon sajnálom, hogy nem lehetett szerencsém - *indul, meg visszatér.* Ne feledje, kérem, nagyon sajnálom. *Indul.*

NEGYEDIK JELENET

Bogossy, előbbieik.

BOGOSSY *meglepetve félre.* Ah, Dombi itt?

DOMBI *félre.* Az ördögbe, ezek ugyancsak ütik a vasat. *Fenn.* Alászolgája.

BOGOSSY *hidegen.* Szolgája, tanácsos úr. *Dombi el, félre.* A Tarczavölgy dolgozik, résen legyünk! *Fenn.* Kovács mérnök urat keresem.

VENDÉGLŐS *törülgetés közben.* Nem érkezett még meg.

BOGOSSY. Meg fog jönni. Mondja meg neki, kérem, hogy itt voltam, hogy nagyon sajnáltam - s adja át névjegyemet. Ne felejtse el, kérem, megmondani, miszerint remélem, hogy még ma lesz szerencsém. El ne feledje. *El.*

VENDÉGLŐS. Ó, dehogy felejtsem! Hordjon el a tatár! - Ugyan mit akarhatnak ezek azzal az inzellérlrel? Furcsa! Dombi úr olyan édes, olyan nyájas volt, aminő máskor csak magához hasonló méltóságos urakhoz szokott lenni - ez a Bogossy úr pedig - no én nem tudom, mi lesz a világból, ha az ilyen urak így kedvében járnak egy inzellérlnek.

ÖTÖDIK JELENET

Inas, Vendéglős.

VENDÉGLŐS.

Ah, a főispán úr inasa!

INAS.

Nem érkezett még meg az az úr, kinek öméltósága szobát rendelt?

VENDÉGLŐS.

Nem, őexcellenciája még nincs itt.

INAS.

Kérem hát, adja át neki a levelet öméltósága részéről, amint megjő.
Átadja, el.

VENDÉGLŐS.

Igen. *Nézi a levelet.* Micsoda - Kovács? Hát ezek a szobák egy mérnök számára vannak rendelve? - Hm, Hm! De így változnak az idők! Az ép időmben az efféle inzellért a cselédházban kvártélyozták, s most a főispán úr csinál neki szállást - hm, hm! No, kíváncsi vagyok rá. Ha még valami híres külföldi inzellér volna, de - Kovács! Olyan jó parasztos magyar név! Ugyan érdemes is egy magyar mérnökért ilyen hűhót csinálni! *Ostorpattogás hallik.* Hó - ez ő lesz? - márcsak megnézem ökegyelmét! *El középen.*

HATODIK JELENET

Szobaleány, majd Vendéglős. Aladár.

SZOBALÉÁNY

jobbról jó. Jön valaki! *Tükörbe néz.* Csak tudnám, úr-e, fiatal-e? Nem tudom, oly rég vagyok már itt, de valahányszor vendég jó, úgy dobog a szívem - - szép-e, fiatal-e? Ah!

VENDÉGLŐS

jó. Erre tessék - csak erre.

ALADÁR

szakálla amerikai módra borotválva, felöltönyét ledobva. Hála istennek, hogy itt vagyunk. Ez a szobám?

VENDÉGLŐS.

Igenis, kérem alássan, ez a három. A főispán úr rendelte nagys - nagyságod számára. *Félre.* Már csak nagyságolnom kell, mikor oly nagy urakkal barátkozik.

ALADÁR.

Jó, köszönöm. Most csak arra kérem, hordassa fel gyorsan málhámat, mert át akarok öltözni. *Vendéglős el, Aladár leül.* Ah! Nyolcórás kocsizás, tengelyig a sárban - az ember hol megfeneklik, hol felfordul egy kicsit - rossz utak - rongyos vendéglők -

SZOBALÉÁNY

félre. Nem vesz észre! *Köhint.*

ALADÁR.

Ugyan, húgom, menjen csak, sürgesse meg a vendéglős urat.

SZOBALÉÁNY

félre. Még csak meg sem csípi az államát - paraszt! *El.*

ALADÁR.

Rossz vendéglők - az embert elő-hátul nagyságolják, de rosszul szolgálják - erről ismerek rád, hazám!

HETEDIK JELENET

Vendéglős, szolgák málhákkal.

ALADÁR *felkel.* Így! Ezt a bőröndöt vigyék oda a másik szobába - ezt is - emez itt maradhat - *szolgák el.* Most lássuk csak - *óráját nézi.* Hat óra - a nap még nem áldozott le - ma még végezhetünk valamit. - Vendéglős úr!

VENDÉGLŐS. Parancsol nagyságod?

ALADÁR. Adasson kérem gyorsan fürdőt -

VENDÉGLŐS. Mit, fürdőt?

ALADÁR. Nos, igen - húsz fok, legfeljebb huszonegy -

VENDÉGLŐS. De kérem alássan, mit gondol nagyságod?

ALADÁR. Tán csak van fürdőjük a háznál? *Vendéglős röhög.* Hát nincs?

VENDÉGLŐS. Van ám ide két órányira Szalatinakon. *Félre.* Furcsa ember! Majd bizony fürdőt is tartunk inzsellér uramnak.

ALADÁR. Hát legalább adasson vizet.

VENDÉGLŐS. Már azzal szolgálhatok. Ott benn van, kérem, ki van készítve. *Aladár indul jobbra.* Kérem, nagyságos úr!

ALADÁR. Nos?

VENDÉGLŐS. Egpár névjegyet hagytak itt - itt volt Farkas úr -

ALADÁR. Jó, jó, majd aztán

VENDÉGLŐS. *hangosabban.* Még Dombi úr öméltósága.

ALADÁR. Majd aztán - *el jobbra.*

VENDÉGLŐS. Nézze meg az ember! Fel sem veszi, hogy méltóságos urak keresték. Ugyan miféle ember lehet ez? - Olyan zsidó formája van - meg aztán fürdő kell neki - de olyan jó, becsületes parasztos neve van!

NYOLCADIK JELENET

Sólyom, Vendéglős.

SÓLYOM. Kovács Aladár urat keresem.

VENDÉGLŐS. *félre.* Még ez is kibújt érette az odújából? - No, már ez nem tiszta dolog! *Fenn.* Éppen most érkezett, itt van a másik szobában, öltözik.

SÓLYOM. Megvárom.

VENDÉGLŐS. Méltóztassék helyet foglalni. *El.*

SÓLYOM. *leül.* Tehát itt van - legjobb barátomnak egyetlen fia! - Évek óta az első derült nap életemben a mai volt, midőn megtudtam, hogy az ő

fiát, az ő képmását láthatom. Ah! De meddig fog ez öröm tartani? - Apja bizonyosan annak nevelte, ami maga volt, arisztokratának, s én talán egy gőgös kis hétszilvafás nemest fogok benne találni azon szív és jellem nélkül, mellyel egykori barátom bírt! *Aladár jó jobbról, félre.* Csak nem ez? *Felkel.* Kovács Aladár urat keresem.

KILENCEDIK JELENET

Aladár, Sólyom.

ALADÁR. Én vagyok, uram.

SÓLYOM. Ön az? - *Végignézi, félre.* Egy magyar táblabíró fia?

ALADÁR. Úgy van, uram, de ha szabad kérnem -

SÓLYOM. Bocsánat, feledém. Nevem Sólyom -

ALADÁR. Sólyom Benedek, atyám legjobb barátja?

SÓLYOM. Hogyan, ön tudja nevemet?

ALADÁR. Hogyne tudnám! Ön volt az egyetlen barát, kinek veszteségét atyám hazája elveszte után még érezni bírta -

SÓLYOM. S ő szólt önnek? - de hisz ő oly hamar -

ALADÁR. Hamar meghalt? Úgy van! Tízéves valék. Ah, de azért ismertem önt már tízéves koromban. Atyám annyit emlegette önt, hogy ön volt legjobb, egyetlen barátja, dacára annak, hogy a politikában nézeteik különböztek -

SÓLYOM *leül.* Úgy van. Ő mérsékelt reformpárti volt, én republikánus valék teljes életemben. Ő „úr” volt, azaz nem dolgozott, én bányász voltam, és túrtam a földet. Ő kinevetett mint rajongót, én szántam mint eltévedt bárányt, de a politikai nézetkülönbség nem volt képes szíveinket elidegeníteni egymástól, melyek még a kollégium padjain örök barátságot fogadtak. De beszéljen, kérem, beszéljen valamit barátomról, kit ama végzetes napok óta nem láttam többé.

ALADÁR *ülve.* Atyám hosszú viszontagságok után Amerikába menekült velem, egyetlen gyermekével. Szükséget nem szenvedtünk, dacára annak, hogy jószágai lefoglaltattak. A vele vitt pénzből eléltünk mindaddig, míg atyám alkalmazást nem kapott egy társulatnál. Sokszor emlegette önt, kiről csak azt tudta, hogy szintén menekült, de nem tudta, melyik részében van a világnak.

SÓLYOM. Csalódott. Én nem menekültem. Elfogtak. Lecsuktak. Nem tartottak rá érdemesnek, hogy felkössenek. Sokkal kisebb ember voltam, semhogy ily fáradságra méltó legyek. Kínáltam a fejemet, üssék le; nem kellett senkinek, Jó. Megtartottam. Ide internáltak e városba. Azóta itt élek. Ez az én történetem.

- ALADÁR. Dacára ennek atyám minden tudakozódása eredménytelen vala. De midőn hazájára gondolt, ön mindig bele volt foglalva gondolataiba. „Ha egyszer hazajutsz, fiam, mondá többször, mikor én már nem leszek, keresd fel az én régi barátomat. Ő szeretni fog, és tanácsaival támogatni, s te szeresd és tiszteld, mintha atyád volna.”
- SÓLYOM *elérzékenyülését elfojtva.* Köszönöm, uram. Köszönöm neked, elhalt barátom, e megemlékezést. Úgy lesz. Elfogad ön barátjának? *Kezet nyújt.*
- ALADÁR. Ó, uram, nem tudom, megérdemlem-e?
- SÓLYOM. Megérdemli - meg. *Nézi kezét fogva.* Ó, ez a vén szem nem csal - ön az ő szívét, az ő jellemét örökölte - ön méltó fia atyjának! De kérem, beszélje tovább - mi történt önnel atyja halála után?
- ALADÁR. Engem, tízéves gyerkőcöt, atyám főnöke, a társulat igazgatója felfogadott. Derék, becsületes ember volt. Neki köszönöm, ami vagyok, amit tudok. Őt egész évig voltam terhére. Tizenöt éves koromban egy kereskedőházba jutottam. Húszéves koromban mérnök lettem. A szerencse kedvezett. A Pacific-vasút építésénél kerestem néhány ezer dollárt, amivel nevelőatyám iránti tartozásomat törleszthettem, a maradékkal pedig hazajöttem. Mert atyám a hazatérés gondolatát csepegteté lelkembe, s én úgyszólván azon eszmével nevelkedtem fel, hogy vissza kell térnem hazámba, hogy ha használhatok valamit, neki használjak.
- SÓLYOM. Ez szép volt öntől - szép. De én - én nem úgy tettem volna, én ott maradtam volna.
- ALADÁR. Hogyan? Ön nem tért volna vissza?
- SÓLYOM. Ha Kovács Aladár lettem volna, nem. Az öreg Sólyom Benedek - ah, ez már más. Ránk, vénekre nézve, kiket e föld szült és nevelt, kik itt tanultunk meg szeretni és gyűlölni, kik itt kezdünk lelkesülni a szabadságért, kik itt küzdünk és szenvedtünk, e föld, e nép boldogságáért, ránk nézve nincs más hely a világon, mint e haza! Vén létemre nem tudnék elszakadni tőle, s ha idegen földön halnék meg, még csontjaim is visszakívánoznának ide. De ön - az egészen más. Ön nem vitt magával Magyarországból egyebet néhány dajkamese emlékeinél, önnek e föld csak szülőföldre, önnek valódi hazája ama nagy reszpublika, e büszke palotája a szabadságnak!
- ALADÁR. Értem ez érzelmeket, uram, és higgye el, lelkesedéssel szeretem második hazámat, a nagy köztársaságot. És mégis visszatértem. Mert vajon, uram, mi a haza? Az ország, mely kenyeret ad? - Ó, nem, nem ez! A föld, melyen rokonaink, hozzánk tartozóink laknak, a nép, mely magáénak tekint, a hely, hol őseink működtek, hol atyáink hamvai nyugszanak, azon ország, melynek története a mienk, melynek hordozzuk gyászát és osztjuk örömét, szóval: a haza mindaz, amit szeretünk, amihez ragaszkodunk! - Ó, uram, ha ön helyemben lett volna, ha ön gyermekkorát egy atya mellett tölti, kinek megtört lelkéből egy ország gyásza szól hozzá, kitől az első gondolat, melyet megtanul, az, hogy a föld, melyen él, csak átmenet

egy más földre, mely nem nyújt oly fényes kilátásokat, de melynek joga van erejére és képességire, joga, mert szüksége, joga, mert szenved - ön e valódi hazát éppúgy szerette volna, mint én, s amint tehette, visszatért volna, mondván: íme hazám, bolyongó fiad megtér, és kér, fogadd el szolgálatát!

SÓLYOM.

E szavak csak az ön lelkének nemességét bizonyítják. Ön más szemmel nézi a dolgokat, ez az ön korának jótéteménye. Volt idő, midőn én is így gondolkodtam. Látom, hiában vitáznánk e tárgy felett. De kívánom önnek, óvja meg a sors ama csalódástól, mely engem lesújtott.

ALADÁR.

Csalódástól?

SÓLYOM.

Úgy van. Mert van-e keservesebb csalódás, mint belátni azt, hogy akiket szerettünk, kikhez ragaszkodtunk, érdemtelenek reá? Van-e gyötrőbb érzés, mint oly körben élni, melyet becsülni nem tudunk? Mint látni, hogy a vezérszerepet mindenütt léhaság és önérdék játsszák?

ALADÁR.

Ah, ön bizonyára túl szigorú -

SÓLYOM.

Ó, nem, fiatal barátom. Higgye el, annyira fáj nekem e meggyőződés, mely szinte örök tétlenségre kárhoztat, hogy áldanám, aki meg tudna győzni az ellenkezőjéről. De nem lehet. Nyomorúság, léhaság mindenfelé. *Az asztalon meglátva a névjegyeket, keserűen.* Ó! - Dombi - Farkas - Bogossy - hahaha! - Tehát már itt voltak? - hahaha!

ALADÁR.

Miért nevet ön?

SÓLYOM.

Miért - Dombi - Bogossy? - Hahaha! - De jól van, legyünk komolyak. Barátom! Élni akarok jogommal, mellyel atyja ruházott fel, hogy tanácsaimmal szolgáljak.

ALADÁR.

Előre is köszönöm, uram.

SÓLYOM

leül. Önt a miniszter ama vasút ügyében küldte ide, melynek megyénken kell keresztülvezettetnie.

ALADÁR.

Úgy van. Alig valék néhány napig Pesten, midőn egy társaságban a miniszterrel megismerkedtem. Hallván, hogy mérnök vagyok, hosszabb beszédbe ereszkedett velem, s néhány nap múlva felszólított, vállaljak el egy küldetést, melyben földolog a szakismeret és részrehajlatlanság -

SÓLYOM.

Azaz a miniszter így szólt önhöz: Botond megye két fele teljes felfordulásban van a vasúti kérdés miatt. Az egyik fél a Bondavölgyön, a másik a Tarczavölgyön át akarja vezetetni. Az ország érdeke körülbelül egyenlően szól mindkettő mellett, de a helyi érdekek szempontjából nem tudom elhatározni, melyik a célszerűbb. Önnek bízom ismereteiben és jellemében, felkérem tehát, utazzék oda, tanulmányozza a helyi viszonyokat, és ígérem, hogy azon vasútvonal fog kiépítettetni, melynek ön ad elsőséget.

ALADÁR.

Dehát honnan tudja ön ezt?

SÓLYOM. Honnan? Ma reggel óta tudja ezt itt mindenki. A miniszter értesíté a főispánt az ön kiküldetéséről, a főispán elmondta egypár embernek, s amit három ember tud, tudja a egész világ. Hogy pedig tudják, bizonyítja e három névjegy - Dombi, Farkas, Bogossy sohasem keresték volna fel önt, ha nem tudják, hogy öntől függ vasútjuk. De íme - itt még egy levél van.

ALADÁR. *felbontja.* Meghívás a főispántól ma estére.

SÓLYOM. Ön tehát el fog menni a főispánhoz, és termeiben mint neutrális terrénumon, találkozni fog mindkét párttal.

ALADÁR. Köszönöm a figyelmeztetést.

SÓLYOM. Ön itt nem ismeri a viszonyokat, én tehát szolgálhatok némi felvilágosításokkal.

ALADÁR. Ah, ez nagy nyereség lesz rám nézve.

SÓLYOM. Jó, tehát elmagyarázom önnek ezt az egész állatseregletet. De kezdjük elülről. A székvári vasútnak megyénken keresztül kell vezetnie, hogy a tóházihoz csatlakozzék. Most az a kérdés: mely irányban? Ez a kérdés két pártra osztja a megye lakosságát, mindkét vasúti párt a legellentétebb politikai pártokat egyesíti magában. Reakcionárius és radikális összebújnak, mert érdekeik úgy kívánják; s meglátja ön, a jövő képviselőválasztásnál már csupán a vasút fogja meghatározni, ki legyen kormánypárti, ki ellenzéki.

ALADÁR. De hisz ez jellemtelenség, ez lehetetlen.

SÓLYOM. Jellemtelenség, de nem lehetetlen. Lesz alkalma róla meggyőződni. Ön még ma találkozni fog a főispánnal az egész menaszériával. Ott lesz Farkas és Bogossy, a bondavölgyi párt vezérei. Bogossy egy veres tollas antediluvianus táblabíró, előtte mindenki, aki hivatalt vállal, hazaáruló - volt, legalább mostanáig. Ő a medve, nehézkes, de álnok. Farkas Márton hasonlóképp ellenzéki, mert családjában ez a szerep jutott neki. Bátyja a szomszéd megyében alispán és kormánypárti, ő tehát ellenzéki. Különben nem sok vizet zavar. Ő a lajhár, s helyette felesége, a tűzök uralkodik. Meg fogja látni ezt is, valóságos tűzök. Mindeddig a Bondavölgy telivér ellenzéki volt. De ma reggel óta - nem tudom, hiszik-e vagy tudják, hogy a főispán a bondavölgyi vonalat szeretné; tehát - kezdik már előkészíteni az átmenetet a kormánypártra, csak vigyázzon rájuk. A másik párt fő embere Dombi, nyugalmazott udvari tanácsos, ki minden rendszert végigszolgált, s jó orrával megérezvén a fenyegető fordulatot, idejekorán nyugalomba lépett. Valóságos díszpéldány a rókák fajából. Utána jó Fehér, hajdan Weiss, megyefőnök a Bach-rendszer alatt, kit 1861-ben elcsaptak hivatalából. De ekkor már felszedte magát, vesztünkre magyarul is megtanult, és birtokot vett a Tarczavölgyben. Holló, tiszta fekete holló. Néhány évig mérsékelt ellenzéki volt, hogy nevét jobb hangzásúvá tegye, aztán kormánypárti lett. De ha nem a Tarczavölgy kapja meg a vasutat, fejemet teszem rá, hogy a jövő választásoknál Dombi kollégájával együtt az „urak” ellen fogja lázítani a népet.

ALADÁR. De uram, hisz ez valóságos sárfészek -

SÓLYOM. S önnek e sárfészekbe le kell szállnia, mégpedig úgy, hogy tiszta maradjon. És úgy lesz. A fődolog, fiatal barátom, legyőzni az undort ez emberek iránt. Én erre már nem vagyok képes, de ön még fiatal, jó gyomra van.

ALADÁR. És nekem csupán ily emberekkel legyen dolgom?

SÓLYOM. E két párt igyekezni fog önt hálójába keríteni. Vigyázzon magára.

ALADÁR. De jó! Elfogadom a helyzetet. Higyje el, uram, nem utolsó élvezet a rossz ellen küzdeni.

SÓLYOM. Még egyet. Nagyon csalódnám, ha e két párt egy-egy pár szép szemet is nem vinne magával az ütközetbe. A Tarczavölgynek például van egy pávája, Dombi húga, harmincéves, szép, de a leghiúbb, legelbizakodottabb asszony, kit valaha láttam. Farkasnak pedig van egy leánya, Aranka, szép és kedves gyermek. Csak egy hibája van, hogy nem tudott különb apát s anyát választani magának. Kedves és ártatlan, mint egy galamb, az egyetlen romlatlan kedély e kompániában.

ALADÁR. *fölkel.* Köszönöm, uram. Ah, hisz én most úgy lépek e körbe, mint akinek ördöge van, mely ismeretlenül felfedi előtte mindenkinek gyöngeségeit!

TIZEDIK JELENET

Vendéglős, előbbieik.

VENDÉGLŐS. A főispán úr öméltósága elküldte saját kocsiját nagyságod számára, ha hozzá méltóztatik.

ALADÁR. Köszönöm. Csak várjon, mindjárt megyek. *Vendéglős el.* Ön is jön, nemde?

SÓLYOM. *felkel.* Nem járok társaságokba. Tudja ezt rólam mindenki, nem is szoktak meghívni.

ALADÁR. Soha?

SÓLYOM. Soha. Jobb társaságban töltöm én estvéimet, fiatal barátom, műhelyemben.

ALADÁR. Műhelyében?

SÓLYOM. Vegytani műhelyemben, hol az elemekkel társalkodom. Kicsapongó, erőszakos fickók ezek, de nem csálnak meg soha. Higgye el, barátom, én úgy szeretem lombikjaimat, mintha családom volnának. A lélek azon nagy hajótöréséből, melyen keresztülmentem, ide menekültem, a természet karjaiba. Elvesztettem hitemet az emberek iránt, de tudok hinni a természetben. Óvja meg önt a sors oly tapasztalásoktól, melyek engem lesújtottak, de ha a szomorú végzet érné önt, ne feledje, hogy van egy dolog, mely foglalkozást

nyújthat az elmének, vigaszt a kedélynek: a természet. Oda menekült az üldözött igazság!

ALADÁR.

Úgy van, uram. A természet a legnagyobb igazságok tárháza, de azért szent hitem, hogy nemcsak ott találjuk azt, és meg fogja látni, hogy e körben, ez emberek közt, kiket ön oly romlottaknak ismer, szintén meg fogjuk találni az igazságot.

SÓLYOM.

Irigylem öntől e reményt. - De erről majd máskor beszélgetünk, ha ön meglátogat műhelyemben, mert nemde meglátogat? - Most nem tartóztatom önt tovább. Búcsúzzunk. Engedje, hogy legjobb barátom fiát úgy tekintsem, mintha saját gyermekem volna. *Homlokon csókolja.* Tartsa meg ön sokáig e nemes törekvést az igazság után! Egy öregember áldása ez, egy becsületes ember áldása, ki szereti önt. - A viszontlátásig - a viszontlátásig! *El.*

A függöny legördül.

Változás.

Terem a főispánnál. Jobbra, balra egy-egy pamlag, karszékek s asztal. Balra ajtó a bálterembe. Háttul télikert.

TIZENEGYEDIK JELENET

Fehér, Kolompos. Dombi balról jő.

FEHÉR.

Jó estét, szomszéd úr, jó estét! Nos, kitudott valamit?

DOMBI.

Éppen most beszéltem a főispánnal. Nem mondta ki nyíltan véleményét, de kivettem beszédéből, hogy ő a bondavölgyi vonalat pártolja.

FEHÉR.

Úgy?

DOMBI.

És tudják-e uraim, mit jelent ez?

FEHÉR.

Hogyne? A főispán azt akarja, amit a miniszter akar; ez tehát azt jelenti, hogy a kormány a bondavölgyi vonal mellett van.

KOLOMPOS.

Hja! Nem csuda! Kormány - kormány!

DOMBI.

Ez azt jelenti, hogy a kormány tönkre akarja tenni a Tarczavölgyet -

FEHÉR.

Meg akar rontani minket, legszilárdabb híveit -

KOLOMPOS.

Világos, azért - kormány!

DOMBI.

Minő hálátlanság!

FEHÉR.

Így megfélekezni rólunk, szolgálatainkról.

DOMBI.

És a népről! Mert mi - mi nem tartunk igényt a kormány hálájára, amit mi teszünk, tesszük meggyőződésből -

FEHÉR.

Szent meggyőződésből -

DOMBI. De a nép -

FEHÉR. A szegény nép -

DOMBI. Csak megkívánhatja, hogy a kormány gondoskodjék anyagi érdekeiről -

FEHÉR. Hogy ne engedje elveszni -

KOLOMPOS *közéjük lép.* De úgy kell az uraknak! Megmondtam én, hogy így lesz, de nem hallgattak reám. Megmondtam a múlt választásoknál, hogy ne szavazzanak kormánypártira, mert minden kormány rossz minden miniszter rossz - de önök elámították a népet.

DOMBI. Már kérem - kérem -

KOLOMPOS. Elámították a népet, sőt, többet mondok, elámították önmagukat is.

FEHÉR. De kérem -

KOLOMPOS. Vagy hát nem úgy van? Az egész Tarczavölgy csupa kormánypártit választott, három követjük ül önöknek Pesten, és mit tett értök a párt, mit a kormány? - Még csak egy rongyos kis vasutat sem tudnak kapni!

DOMBI. Már az igaz.

FEHÉR. S ha meggondolja az ember -

KOLOMPOS. De úgy kell az uraknak, tanuljanak a magok kárán. Lássák be, mire vezet a hűség a kormányhoz, lássák be, milyenek a kormányok! Ó, én ezt jól tudtam, azért az én elvem: opposíció mindhalálig!

DOMBI. No, ami ezt illeti, ön tán kissé túloz, tisztelt barátom; de a jelen esetben csakugyan úgy látszik -

FEHÉR. Hogy megcsalódtunk a kormányban -

DOMBI. Vagy jobban mondva: a kormány megcsalt minket.

FEHÉR. Hálátlanul bánt velünk.

DOMBI. Illetőleg a néppel, mert itt nem rólunk van szó; - mi csak a nép érdekeit képviseljük.

FEHÉR. S nekünk a népet védenünk kell mindenki ellen, aki ártani akar neki.

DOMBI. Még a kormány ellen is - úgy bizony! A nép, a haza mindenek felett! Midőn a hazáról van szó a párttekinteteknek el kell némulniok! S a jelen esetben én azt hiszem, hogy ha a Tarczavölgy nem kapja meg a vasutat -

FEHÉR. A nép igen elégedetlen lesz.

DOMBI. Aligha fog sikerülni a jövő választásoknál -

FEHÉR. Bizony! Mi aztán nem tehetünk róla, ha a vidék csupa ellenzékit választ.

DOMBI. Mi mossuk kezeinket -

FEHÉR. Mossuk -

DOMBI. De azért még ne csüggedjünk. Még nincs minden veszve.

FEHÉR. Csak attól függ, milyen ember az a mérnök?

DOMBI. Lehet-e vele okosan beszélni?

FEHÉR. *halkan.* Tán jó volna megpróbálni? *Fizetést mutat.*

DOMBI. Mit gondol, mindjárt első intrádára? Előbb ismernünk kell embe-
rünket; aztán majd megláttuk, tehetünk-e neki ily praktikus aján-
latot. Én ugyan elvben nem helyeslem a megvesztegetést.

FEHÉR. Ó, magam sem -

DOMBI. De azért vannak esetek, melyekben a praktikus élet kényszerít
hozzáfolyamodnunk. Azonban e fegyverrel mindig igen óvatosan
kell bánni, először, mert két éle van, másodszer, mert drága.

FEHÉR. Az igaz, hogy drága.

TIZENKETTEDIK JELENET

Gabriela, előbbiek.

GABRIELA. *jobbról jő.* Jó estét, bátyám, jó estét, urak!

FEHÉR. Hódoló szolgája nagysádnak!

KOLOMPOS. *kezet csókol.* Csókolom kezét nagysádkám - teremtetét, még
mindig oly szép!

GABRIELA. *félre.* Paraszt!

DOMBI. Vártalak, kedves húgom. *Fehér karon fogja Kolompost és hátra-
megy vele.*

GABRIELA. Úgy siettem! Nem hiszed, mily áldozatot hoztam kedvedért; nem
szeretek jókor jönni társaságba.

DOMBI. De ez kivételes eset, ma nem mulatni jöttünk, hanem küzdeni,
érdekeinket védelmezni, az én érdekeim és a te érdekeidet.

GABRIELA. Nos, tehát itt van már az áldozat?

DOMBI. Még, nincs; de úgy is kell, hogyha jön, minket már itt találjon.
Aztán csak arra kérlek, kedves húgom, tégy ki magadért.

GABRIELA. Ne félj semmit, annyi, mintha már kezemben volna.

DOMBI. Te, úgy látszik, nagyon könnyen veszed a dolgot.

GABRIELA. Könnyen? Persze hogy könnyen! Hát hogy vegyem? No bizony -
csak nem lesz szívdobogásom, lámpalázam, mikor mindössze egy
kis mérnöknek kell a fejét elszédíteni.

DOMBI. Sohsem kell kicsinyleni az ellenséget.

GABRIELA. Ah, csak oly bölcs ne volnál! Ugyan nagy dolog egy ilyen kis mérnök - az ilyesmit az ember csak úgy en passant szokta elvégezni.

DOMBI. De gondold meg, kedvesem, nem valami pedáns, számokkal bélelt cirkalomfalóval van dolgunk: ez egy országot-világot látott ember.

GABRIELA. Annál jobb. Akkor feltehető, hogy van ízlése; s ha ízlése van - akkor el van veszve! Vagy tán nem? - Hát nem vagyok „még mindig” szép, mint új elvtársunk, ez a paraszt Kolompos mondá?

DOMBI. Dehogynem! Oly szép vagy, hogy ha nem gondolnék ősz fürteimre - *feléje megy.*

GABRIELA *legyezőjével visszatartja.* És arra, hogy testvérek vagyunk.

DOMBI. No, meg arra is - kár, igazán kár - mert oly szép vagy.

GABRIELA. Ne aggódjál. Nem telik bele egy hét, s ő lábaim előtt térdelve fogja nekem szívét a tarczavölgyi vasúttal együtt felajánlani. - Ó, mintha már látnám házunk előtt robogni a mozdonyt!

DOMBI. Gondold meg, ettől függ egész szerencsénk!

TIZENHARMADIK JELENET

Bogossy, előbbieik.

BOGOSSY *balról jó.* Ah, jó estét, nagysád! *Hidegen.* Jó estét, tanácsos úr.

GABRIELA. Jó estét! - Bátyám add karodat, menjünk a társaságba.

DOMBI *hidegen.* Jó estét kívánok. *Gabrielával hátramegy, aztán Fehérrel s Kolompossal el balra.*

BOGOSSY *egyedül.* No, az ellenség már kirukkolt, tüzérével egyetemben. De hát az én seregem hol késik? - Ah, itt vannak. *Elébök megy.* Hozott isten!

TIZENNEGYEDIK JELENET

Bogossy, Farkas, Katalin, Aranka jobbról.

BOGOSSY. Csakhogy itt vagytok végre.

KATALIN. Márton miatt késtünk, megint beleveszett újságaiba.

BOGOSSY. Szervusz, húgocskám, szervusz - jól van - csinos vagy -

KATALIN. Hát mondja csak, sógor, van újság?

BOGOSSY. Annyit tudok, hogy a főispán részünkön van. Ez pedig azt jelenti -

KATALIN. Hogy a kormány is velünk van.

BOGOSSY. Bölcsen sógorasszony!

FARKAS. Csakugyan? Hm, hm!

BOGOSSY. Ez mégis szép a kormánytól, nemde, sógor?

FARKAS. Csakugyan - ha az ember meggondolja, hogy a Bondavölgy négy követe közül három ellenzéki -

BOGOSSY. S a kormány mégis a Bondavölgyet pártolja -

FARKAS. Ez valódi részrehajlatlanság.

BOGOSSY. Sőt több, ez önzetlenség -

FARKAS. Mondhatnók, nagylelkűség -

BOGOSSY. Mondjuk, önzetlen hazafiság! Mert jele, hogy a kormány a maga pártérdekeit alá tudja rendelni a közügynek -

FARKAS. A haza ügyének -

KATALIN. Úgy látszik tehát, ez a kormány mégsem oly rossz -

BOGOSSY. Nem oly rossz, mint némelyek gondolták, az áll -

FARKAS. De hiszen, mi nem is mondtuk soha, hogy feltétlenül rossz, mi csak azt mondtuk, hogy némileg rossz -

BOGOSSY. Elveink egyben-másban különböztek, de azért a kormány hazafiságában nem kételkedtünk -

FARKAS. Soha! S ha a bondavölgyi vonalat megkapjuk -

BOGOSSY. Én már mondtam a főispánnak, miszerint tartok tőle, hogy egy vasút a Bondavölgyben megbuktatja az ellenzéket -

FARKAS. Biz úgy! A nép oly könnyen változtatja véleményét!

BOGOSSY. S mit tehetünk mi a nép ellen?

FARKAS. Csak nem kezdhetünk harcot saját népünk ellen?

BOGOSSY. Nekünk mennünk kell, amerre a nép akar -

FARKAS. De természetesen mindez attól függ -

BOGOSSY. Világos! - De íme, barátainkat látom jönni. Jer Márton, informáljuk őket. *El Farkassal balra.*

TIZENÖTÖDIK JELENET

Katalin, Aranka.

KATALIN. Maradj csak, lányom -

ARANKA. Parancsol, anyám?

KATALIN. Tudod, hogy e napokban fog eldőlni a vasút ügye, tudod, hogy egy embertől, egy mérnöktől fog függni, merre menjen -

ARANKA. Hallottam, anyám -

KATALIN. Ez a mérnök pedig fiatal ember, huszonhat éves! Értesz!

ARANKA. Nem, anyám -

KATALIN. Ez azt teszi, gyermekem, hogy neked is tenned kell valamit.

ARANKA. De hát mit csináljak én a mérnökkel?

KATALIN. Hatni kell rá mindenképp, s két szép szem, mint a tiéd, nem utolsó eszköz. Igyekezzél neki tetszeni -

ARANKA. Igyekeztem tetszeni?

KATALIN. Kacérkodjál egy kissé -

ARANKA. Kacérkodjam? De hát szabad ezt, anyácskám?

KATALIN. No, egy kissé -

ARANKA. Nekünk az intézetben mindig azt mondták, hogy a kacérság csúnya dolog, sőt bűn -

KATALIN. Az is, általában véve, de vannak kivételes esetek -

ARANKA. *örömmel.* Igazán vannak?

KATALIN. Például, mikor én mondom - anyád - aztán - a haza érdekében!

ARANKA. Ah, az jó lesz! Most tehát nekem is szabad kacérkodnom! - De - de - mondd csak, anyám, hogy kell azt?

KATALIN. Ó, kis ártatlan! Megjön az magától -

ARANKA. *gondolkozva.* De nem jön, anyám - - hiába töröm a fejemet - nem jön -

KATALIN. Tehát légy nyájasabb iránta, mint a többiek iránt! Hanyagolj el kedvéért másokat, aztán néha nézz rá, csinálj rá olyan nagy szemeket, s ha ő észrevette, gyorsan süsd le szemeidet, és igyekezzél kissé elpirulni -

ARANKA. Ah, igen - ránézni - így! - Aztán a földre - így! Aztán megint rá, aztán megint a földre - Ó ez pompás lesz!

KATALIN. *nevetve.* Csak aztán vigyázz, kislányom, bele ne szeress valahogy ebbe a mérnökbe, mert ezt már nem kívánja a haza érdeke.

ARANKA. Én, beleszeretni? - Hahaha!

KATALIN. No azért! Nem ilyen földhasogató számára neveltünk. Báróné lesz belőled, kislányom, báróné. De ne feledd, hogy minden a vasúttól függ, a vasút pedig a te két szemedtől.

ARANKA. *büszkén!* Ne félj, anyám! Ó, érzem, hogy sikerülni fog!

TIZENHATODIK JELENET

Egerváry, Bogossy, Farkas, Dombi, Fehér, Kolompos, Gabriela. Vendégek, urak, balról jönnek.

EGERVÁRY. Csak erre uraim, erre - nem veszik rossznéven nagysádtok, ha e szobát elfoglaljuk a szivarozó nem számára?

KATALIN. Ó, kérem - át nem engedjük, de szívesen megosztjuk. *Inas hírlapokat hoz.*

DOMBI. Ah, a posta! Lássuk, mi újság?

FARKAS. Kérem a Dunai tároгатót. *Egy csomó hírlapot vesz.*

DOMBI. Ó, ez az újságfaló! Nekem alig hágy valamit. *Vesz egy hírlapot.*

A bondavölgyi párt a bal, a tarczavölgyi a jobb oldali asztal köré telepedik.

EGY ÚR. Nos, tanácsos úr, mi újság?

DOMBI *a lapot nézegetve.* A kormány ismét indemnitást kér -

FARKAS *újságát nézve.* Új indemnitás javaslat -

DOMBI. Úgy van, indemnitást! Tudják-e, uraim, mit jelent ez?

FEHÉR. Azt, hogy a kormány nem tud alkotmányosan kormányozni -

KOLOMPOS. Nem *a k a r* - azért kormány!

DOMBI. Én azt hiszem, uraim, hogy sem nem tud, sem nem akar -

EGY ÚR. Egyik felhatalmazás a másik után -

FEHÉR. Csakhogy a költségvetés soha létre ne jöjjön.

DOMBI. Valóban, én csudálom a törvényhozás türelmét!

MÁSODIK ÚR. Aztán meg a mi követeink is, mintha ott sem volnának, még szavukat sem hallottuk. -

ELSŐ ÚR. Pedig az ön pártjából valók, tanácsos úr.

DOMBI. Engedelmet, uraim, én oly párthoz nem tartozom, nem fogok többé tartozni, mely elhanyagolja az ország érdekeit. A kormány mit sem tesz a hazaért, mit sem tesz a népért, ez így nem maradhat tovább.

BOGOSSY *a karszékekben ülő Dombi háta mögé került.* Hja! Persze nem maradhat!

DOMBI *fejét hátrafordítván.* Mi tetszik?

BOGOSSY. Nekem tetszik az, hogy tanácsos urat most így hallom beszélni, míg ezelőtt -

DOMBI. Míg ezelőtt?

BOGOSSY. Ezelőtt éppen ellenkezőleg méltóztatott beszélni.

DOMBI *felugrik.* Ellenkezőleg? Hát igen, ellenkezőleg beszéltem, de nemde, uraim, ennek megvan a maga oka?

TÖBBEN *a tarczavölgyi pártról.* Megvan, persze!

TIZENHETEDIK JELENET

Előbbiek. Aladár hátul észrevétlenül megjelenik, és hallgatja a társalgást.

- FEHÉR. Mikor a kormány így viseli magát -
- DOMBI. Hiába néz oly gúnyosan, tisztelt Bogossy úr, mi tudjuk, mit cselekszünk. Hívei voltunk a kormánynak, őszinte, önzetlen hívei; mert reméltük, hogy meg fog felelni feladatának, hogy az ország sebeit fel fogja keresni és meggyógyítani. Ezt reméltük -
- FEHÉR. Igen, ezt reméltük -
- DOMBI. És most azt látjuk, hogy reményeinkben csalódtunk, napról napra látjuk, hogy a kormány nem fogta fel feladata nagyságát, hogy egyes kérdésekben nem tud eléggé magas szempontokra emelkedni -
- FEHÉR. Anyagi érdekeinkkel nem törődik -
- KOLOMPOS. Nem törődik semmivel, azért kormány!
- DOMBI. Távol legyen tőlem, hogy elhamarkodva pálcát törjek a kormány felett! Én nem fogok mindjárt ellenzékét csinálni - ó nem! Ezt előrelátó ember és jó hazafi nem teszi. Mi még várni fogunk, hátha a kormány jó útra tér -
- FEHÉR. Hátha nagyobb tevékenységet fog kifejteni -
- ALADÁR *félre.* Ahá! Ez a nyugalmazott tanácsos úr!
- BOGOSSY. No márpedig lássa, tisztelt tanácsos úr, én egészen más színben látom a dolgokat. Én ellenzéki voltam évek óta, mert úgy valék meggyőződve, hogy a kormány nem lesz képes a hazát felvirágoztatni; de most kezdem belátni, hogy a kormány mégis jobb, mint gondoltam -
- ALADÁR *félre.* Ez is kezd már fordítani a köpönyegen!
- FARKAS. Hazafiasabb, mint véltük -
- BOGOSSY. Naponként történnek dolgok, melyek a kormány jóakarátát bizonyítják -
- FARKAS. Életrealóságát -
- BOGOSSY. S a tények előtt szemet nem hunyhatunk!
- FARKAS. Az ország halad -
- BOGOSSY. Ipara emelkedik -
- FARKAS. Kereskedése virágzásnak indul - szóval -
- DOMBI. Szóval - ön telivér kormánypárti lett!
- BOGOSSY. Ó, kérem! Nem kell ily elhamarkodottan ítélni! Majd megvállik, mennyi eredményt tud a kormány felmutatni - s ha megérdemli -
- DOMBI. Akkor ön át fog csapni a kormánypárthoz -
- BOGOSSY. Én? - ó, nem! De ön az ellenzékhez -

DOMBI *haraggal.* Engedelmet, én nem szoktam elveimet változtatni!

ALADÁR *félre.* Nem ám, mert nincs!

BOGOSSY. Úgy hiszem, magam sem!

DOMBI *növekvő dühvel.* Mert az, hogy most más véleménnyel vagyok a kormányról, még mit sem bizonyít -

BOGOSSY *gúnyosan.* Ó, a viláért sem?

ALADÁR *közbelép.* Engedelmet, uraim, én is azt hiszem, hogy ez úrnak igaza van -

DOMBI. Nemde?

ALADÁR. Természetesen! Egyáltalában azt hiszem, hogy nálunk téves nézetek uralkodnak a politikai következetesség felett. *Mindnyájan kört alakítanak körüle, s hallgatják.* Politika és következetesség! Ah, uraim, hiszen ez valóságos képtelenség! Az élet, uraim, csupa változásból áll, maga a természet évenként négyszer változtatja külszínét, egyáltalában az életnek, a fejlődésnek mindenben egyetlen forrása a változás; s vajon csak a politika volna a mindenségnek e törvénye alól kivéve, mégpedig a haladás politikája?!

BOGOSSY. Igaza van!

DOMBI. Helyesen beszél!

ALADÁR. Mert, uraim, van-e változékonyabb dolog a világon, mint a politika? Hisz ez a pillanat, a helyzetek, a körülmények kifolyása! Ma a haza érdeke azt kívánja, hogy szabadelvűek legyünk, tehát szabadelvűnek kell lennünk, holnap azt kívánhatja, hogy legyünk konzervatívok, s kötelességünk konzervatívvá lenni. Az erkölcsi világban ami jó, ezer év múlva is jó; de a politikában ami ma jó, az holnap rossz, ami tegnap veszedelem volt, az ma áldás -

DOMBI. Én is ezt akartam mondani.

BOGOSSY. Aláírom egy szóig -

ALADÁR. Azért én úgy vagyok meggyőződve, uraim, hogy a politikában következetességet csak a következetlenségben kereshetünk, hogy a valódi elvhűség éppen abban áll, ha elveinket a körülményekhez képest változtatni tudjuk -

BOGOSSY. Úgy van - azazhogy - *balra megy, félre.* Úgy látszik, mintha ez csúfolódni akarna -

DOMBI *jobbra megy, félre.* Minő kiállhatatlan ember!
Mindnyájan félrevonulnak, úgyszólván egyedül áll a színpad közepén.

FEHÉR. Dehát ki ezen úr?

BOGOSSY. Az igaz, ki ezen úr?

EGERVÁRY *hátról előre jő.* Ah, bocsánat, uraim! Egészen feledém - - Kovács Aladár mérnök úr -

MIND. Ah! *Feléje tolulnak.*

EGERVÁRY. Bogossy úr - Dombi úr - Farkas úr -

ALADÁR *kezet fog velök. Örvendek, uraim, örvendek!*

DOMBI *Aladár kezét rázva. Már akartam tiszteletemet tenni, de ön még nem érkezett volt meg -*

ALADÁR. Megkaptam kártyáját, uram -

DOMBI. Engedje, uram, hogy bemutassam húgomnak. *Jobbra viszi. Kovács Aladár barátom - húgom, özvegy Homokiné.*

ALADÁR. Hogyan, özvegy?

GABRIELA. Mit csudálkozik ön ezen?

ALADÁR. Férfjét bámulom, asszonyom. Hogy lehet meghalni valakinek, midőn ily neje van! *Félre. No, ez csak elég nagy volt bóknak!*

GABRIELA. Ah, ön hízeleg - *Jobbról elöl társalog Aladárral.*

KATALIN *balról elöl áll férjével s leányával. Farkashoz. Ugyan ne légy oly alamuszi. Ne fald mindig az újságaidat! Látod, az a Dombi már megcsípte - Homokiné már rátette a kezét!*

FARKAS. De kedvesem, csak nem húzhatom el onnan?

KATALIN. De el kell húznod - siess, mutasd be nekünk - menj, édesem -

FARKAS. De látod, hogy beszélgetnek!

KATALIN. Éppen azért! *Haraggal. Most menj tüstént! - Gondold meg, a vasút!*

FARKAS. No, megyek már, megyek - *lassan jobbra sompolyog.*

GABRIELA. Félni kezdek öntől, uram, ön oly merész bókjában, hogyha másban is az - *élénken társalog Aladárral.*

Farkas Aladár háta megett járkál, nem meri megszólítani. Pillanatnyi csend, mialatt Farkas köhög, hogy észrevétesse magát, de hiába. Katalin integet neki, Farkas jelekkel felel. Percnyi csend és némajáték kettőjük között.

ALADÁR. Higgye el, asszonyom, nők körül oly bátortalannak érzem magamat -

FARKAS *magában. Tudom már! Oldalba lököm, mintha véletlenül történt volna. Kezét zsebre dugva jární kezd.*

GABRIELA. Az ily bevallott bátortalanság gyakran nem más, mint a vakmerőség kacérkodása -

FARKAS *Aladár mellett elmenve, ezt meglöki. Ah, ezer bocsánat!*

ALADÁR. Ó, kérem! - *Kitér jobbra.*

FARKAS. Nesze neked! *Katalin integet neki. No, hát ha meg kell lenni. A háttal feléje álló Aladárt megszólítja. Engedelmeivel, uram, szeretném önt családommal megismertetni.*

ALADÁR. Ezer örömmel, uram -

FARKAS *Aladárt odavezeti. Kovács úr - nőm, leányom, Aranka.*

KATALIN *kezet nyújt. Igen örvendek, uram. Leányom kissé félénk - nos, nyújts kezet Aranka -*

ARANKA *kezet nyújt, Aladárra néz, de gyorsan lekapja róla szemét, félre. Nem tudok a szemébe nézni.*

DOMBI *Gabrielához, elől jobbra. Nem rossz! Hogy ragadta el tőled Farkas a mérnököt!*

GABRIELLA. *Sebaj, bátyám!*

DOMBI *magában. Mégis jó lesz onnan elvonni! Jobbra megy. Mérnök úr, mint halljuk ama vasút ügyében jött megyénkbe -*

ALADÁR. *Úgy van, uram; feladatom a helyi viszonyokat tanulmányozni -*

BOGOSSY. *No, én azt hiszem, hamar elkészülhet vele -*

DOMBI. *Magam is azt tartom; nem nagy fáradságába fog kerülni - közreveszik Aladárt.*

BOGOSSY. *A dolog oly világos -*

DOMBI. *Az ügy oly tisztán áll -*

BOGOSSY. *A bondavölgyi vonal előnyei oly szembeötlők -*

DOMBI. *Engedelmet! A Tarczavölgy célszerűsége első pillanatra kitetszik -*

ALADÁR. *Bocsánat, uraim, azt hiszem, e meddő vita -*

DOMBI. *Ó, kérem - nézzük csak a térképet -*

BOGOSSY. *Igen, a térképet -*

DOMBI. *Íme, itt van! A bal asztalra térképet terítenek. Aladár közepén, jobbról Dombi, balról Bogossy. A többiek körülveszik.*

GABRIELLA. *Ah, ezek az unalmas férfiak! El balra.*

BOGOSSY. *Íme, uram, erre vonul a Bondavölgy - egészen egyenesen -*

DOMBI. *Ez itt a Tarczavölgy mely hosszában átmetszi a megyét -*

BOGOSSY. *A Bondavölgy területe igen kedvező, lapos, mint a tenyerem -*

DOMBI. *A Tarczavölgyön semmi területi nehézség -*

BOGOSSY. *A Bondavölgy -*

DOMBI. *A Tarczavölgy -*

ALADÁR. *Bocsánat, uraim, e térképen úgy látom, mintha egy harmadik és rövidebb vonal is lehető volna -*

BOGOSSY. *Ó, dehogy!*

DOMBI. *Lehetetlen!*

ALADÁR. *De kérem, nézzenek ide. Ha Cseresnyésen keresztül vezettnék -*

BOGOSSY. *Ah, nem! Az egy terméketlen vidék -*

DOMBI. *Egy rongyos falu -*

ALADÁR. Azaz, ha jól tudom, mezőváros -

DOMBI. No, igen - úgy hívják -

BOGOSSY. Annak csúfolják -

ALADÁR. Húszezer lakossal -

BOGOSSY. Dehogy! - Annyi nincs! - Ó, dehogy van!

DOMBI. Aztán az egy pusztulni indult fészek -

BOGOSSY. Semmi ipar benne -

ALADÁR. *félre.* Ez egyiknek sem kell. Ezt megjegyezzük! *Fenn.* Különb, uraim, a térkép után nem lehet ítélni. Nekem a hely színén kell tanulmányoznom a viszonyokat. Be kell járnom az egész megyét, adatokat gyűjtenem -

BOGOSSY. Helyes!

DOMBI. Természetes!

FARKAS. *neje ösztönzésére.* Ez esetben tán, legjobb volna, ha Kovács úr elfogadná meghívásomat; én közel vagyok az egyik vonalhoz, tőlem könnyen bejárhatja a megyét -

DOMBI. Már engedelmet kérek, Farkas úr, de az ön lakása a megye legféltre-
esőbb zugában van, isten háta megett. Akkor, uram, legyen nekem szerencsém szerény házukban; az én lakásom a megye közepén fekszik -

KATALIN. De már kérem -

BOGOSSY. Már bocsásson meg -

EGERVÁRY. *félre.* Közbe kell lépnem. *Fenn.* Uraim, tán legjobb lesz, ha Kovács úr az én meghívásomat fogadja el. Tőlem, Máléházáról kényelmesen intézheti kirándulásait -

ALADÁR. Köszönettel fogadom, főispán úr -

EGERVÁRY. Társaságról majd gondoskodunk. Farkas úr úgyis már megígérte, hogy kedves családjával meglátogat -

FARKAS. Ezer örömmel - ott leszünk -

ALADÁR. Így hát rendben volnánk. *Zene hallik balról.* De ah, a zene szól! Kisasszony szabad kérnem e négyest?

ARANKA. Szívesen. *El balra Aladár karján.*

DOMBI. *félre.* Vajon meg fog-e hívni engem is?

EGERVÁRY. *félre.* Ez a Dombi úgy néz rám, hogy kénytelen vagyok őt is meghívni; de akkor a hűgát is elhozza, és ez veszedelmes -

DOMBI. *félre.* Nem hí! No, úgy hát meghívom én magamat! *Fenn.* Az igaz, hogy még én sem válthattam be szavamat -

EGERVÁRY. *félre.* Nesze neked! *Fenn.* De remélem, hogy most tanácsos úr felhasználandja az alkalmat -

DOMBI *kezét rázva.* Ó, kérem! Örömmel fogadom a szíves meghívást. Elmegyek, húgommal együtt elmegyek -

EGERVÁRY. Én tehát rendelkezem, hogy holnap mindnyájan indulhassunk. Addig is, uraim, talán tekintsünk be a táncterembe -

TÖBBEN. Úgy van - helyes - *mind el balra, kivéven Dombit.*

TIZENNYOLCADIK JELENET

Dombi, Gabriela, majd Aranka.

DOMBI *székbe veti magát.* Hahaha! Meg kellett hívnia! *A balról jöve Gabrielához.* Nos, húgom tudod már?

GABRIELA. Mit?

DOMBI. Hogy a harctér áttétetik Mátéházára?

GABRIELA. Nincs harctér többé, kedves bátyám, mert nincs harc! Ő már enyim!

DOMBI. Nono! Nézd Csak mily érdekelten társalog Arankával - *kifelé mutat.*

GABRIELA. Engem akar féltékennyé tenni - ismerjük már az ily fogásokat!

DOMBI *felkel.* Ah! Aranka jő - most Kovács egyedül van - jer, húgom - *elvezeti.*

GABRIELA. Ó, te kishitű! *El Dombival.*

ARANKA *balról előlről jő bús mélán.* Nem tudok kacérkodni! *Egy székbe ereszkedik.* Vele nem tudok!

A függöny legördül.

MÁSODIK FELVONÁS

Kerti terem a főispán kastélyában. Balra ajtó, az első Gabrieláé, a hátulsó Farkaséé. Köztük íróasztal irományokkal. Hátról a kertre nyíló oszlopos tornác. Jobbra Aladár ajtaja. Középen asztal, hírlapokkal, karszékekkel. Jobbra kis asztal, rajta térkép, mellette egy-egy szék.

ELSŐ JELENET

Gabriela, Aladár a kertből jönnek.

GABRIELA. Ah, uram, ön tönkreteszi minden illúziómat. Azt reméltem, hogy önben, a felvilágosodott amerikaiban rokonlélekre fogok találni, ki megérti eszméimet - és íme, ön úgy beszél, mint egy magyar tábla-bíró!

ALADÁR. Úgy beszélek, asszonyom, mint a férfi, aki tiszteli az ön nemét; s nem szeretné, ha a nők azáltal, hogy hozzánk hasonlókká akarnak lenni, elvesztenék hatalmukat felettünk.

GABRIELA. Ön tehát azt hiszi, hogyha a nők politikai jogokkal ruháztatnának fel -

ALADÁR. Ezt csak mi, férfiak bánnók meg, mert a nők elvesztenék nagy részét annak, ami most vonz hozzájuk.

GABRIELA. *tettetett haraggal.* Vagyis az oly nő, ki politikával foglalkozik, elveszti női bájait, prózai lénygé lesz, ki nem érdekelhet többé senkit - és ezt ön nekem mondja, nekem, ki félóra óta beszélem önnek, mily szenvedélyem van a politikára? - köszönöm a bókot, uram!

ALADÁR. Nem úgy értem asszonyom -

GABRIELA. Ne mentse magát. Óvja meg legalább az őszinteség érdemét -

ALADÁR. De asszonyom, ön félreért. Én a nőnemről beszéltem, nem egyes nőkről, s a szabályt csak megerősítik a kivételek. Ki fogná például állítani, hogy ön, azért mert kedve van politizálni -

GABRIELA *megszelídülve.* Tehát hiszi ön, hogy én még képes volnék valakit érdekelni, dacára - mint ön mondá - politikai passziómnak?

ALADÁR. Hiszem-e? Tudom!

GABRIELA. Nem vesztettem el minden bájaimat?

ALADÁR. Sőt inkább! Önnek ez új bájokat kölcsönöz. *Félre.* Hiszen ez karhatalommal egzekválja a bókokat!

GABRIELA. Vigyázzon, kérem, nehogy ismét a másik túlságba essék. Ön szépségeket kezd mondani, miket maga sem hisz -

ALADÁR. Csalódik, asszonyom -

GABRIELA. Tehát hiszi, hogy nekem jól áll, ha politizálok?

ALADÁR. Amit látunk, azt nem szükséges hinnünk.

GABRIELA. Úgy hát elnéző lesz a női hiúság iránt, s nem fogja rossznéven venni, ha ismét visszatérek a politikára; *a középasztal mellé ül* és lesz szíves nekem elmondani, amit eddig megýénkben tapasztalt -

ALADÁR. De asszonyom, ily unalmas dolgok -

GABRIELA. Ön férfi, és unalmasnak találja a közügyeket? Lám, lám!

Aladár leül úgy, hogy az asztal a két személy közt áll.

GABRIELA. Csinálhatok önnek egy cigarettet? - Úgy kedélyesebben cseveghe-tünk. *Kosarából szivartárcát vesz ki, és cigarettet csinál.*

ALADÁR. Ó, asszonyom! Nem merem elszíni -

GABRIELA. Majd én segítek - Tehát? - Ön bejárta a Bondavölgyet, a Tarcza-völgyet -

ALADÁR. És a cseresnyési vonalat -

GABRIELA. Ah, ez szót sem érdemel. Nemde?

ALADÁR. Rövidebb vonal ugyan a másik kettónél, s mezővároson vezet keresztül, de vidéke terméketlenebb, forgalma még csekély -

GABRIELA. Nem is lakik ott senki -

ALADÁR. Azaz, hogy laknak igen sokan -

GABRIELA. No, igen, laknak, de hát kik? - Parasztok - emberek!

ALADÁR. Úgy van, emberek -

GABRIELA. Szóval, az ország érdeke nem kívánja, hogy a vasút arra vitessék -

ALADÁR. Nem éppen -

GABRIELA. Következik a Bondavölgy. Mit tart ön erről? - De megálljon! Előbb ragassza össze e szivar papírját, különben szétesik - *a félig kész cigarettet Aladár elé tartja.*

Aladár megfogja Gabriela kezét, s a cigarettel együtt szája felé viszi - egyszerre megáll.

GABRIELA. Vagy én tegyem? - Igazán? - Jól van. *A cigarettapapírt ajkával megnedvesíti, s leragasztja, aztán áradja. Íme kész.*

ALADÁR. Köszönöm.

GABRIELA. *más cigarettet csinál.* Tehát a Bondavölgy?

ALADÁR. Népeisége körülbelül akkora, mint a cseresnyési vidéké - talaja nem mondható éppen termékenynek -

GABRIELA. Ön igen szelíd kifejezést használ - nem terem ott semmi, csak zab és burgonya -

ALADÁR. Meg búza -

GABRIELA. No igen egy kis búza - de mi az? Ellenben a Tarczavölgy! - Meg-van! *A kész cigarettet szájba veszi. Most rágyújthatunk. Kosarából gyufát vesz, s meggyújtja.*

ALADÁR *ugyanakkor gyufát vett ki, s meggyújtja. Ah!*

GABRIELA. Hát önnek is van tüze?

ALADÁR *az égő gyufát kínálva. Szolgálhatok?*

GABRIELA *rágyújt Aladár gyufáján, a maga égő gyufáját félretartva, aztán odakinálja Aladárnak. No már ez se égjen hiába szegényke!*

ALADÁR *rágyújt. Ah, asszonyom!*

GABRIELA *hátradőlve szivarozik. Mert ne feledje, uram, hogy én a Tarczavölgyet írtam zászlómra!*

ALADÁR. Szerencsés Tarczavölgy!

GABRIELA. Semmi szerencse, uram. A Tarczavölgynek határozott előnyei vannak, ott még a - még a - káposzta is megterem!

ALADÁR *mosolyogva. No igen, láttam -*

GABRIELA *félre. Csak nem mondtam bolondot? Fenn. Ah, ön igen megvetőleg beszél a káposztáról - mit gondol, minő nemes, hasznos növény az!*

ALADÁR. Kalapot emelek a tarczavölgyi káposzta előtt!

GABRIELA. Szóval a Tarczavölgynek sokkal több kiviteli cikke van -

ALADÁR. Azaz -

GABRIELA. Csak nem tagadja?

ALADÁR. Ha így néz rám, nem tudom tagadni.

GABRIELA. Ó, vigyázzon! Ne figyelmeztessen erős oldalaimra, különben mindig így fogok önre nézni. Csak az igazság! Ne gondolja, uram, hogy én öntől protekciót, kedvezést kérek - a világért sem! Pirulnék önmagam előtt. Én csak mint aki már régebben lakom és ismerem a megyét, segíteni akarok önnek, hogy jobban tájékozhasssa magát - ön aztán tegye, amit meggyőződése sugall, s ha ezt teszi, kénytelen lesz a Tarczavölgyet pártolni.

ALADÁR. Ah, ezt még nem mondhatom -

GABRIELA *felkel. Ön tehát a Bondavölgyre szavazna?*

ALADÁR *felkel. Még azt sem tudom. A különbség a két vonal közt nem nagy, s még nem vagyok tisztában magammal -*

GABRIELA. Annál csábítóbb a feladat rám nézve, megkísérteni, nem tudnám-e lenyomni az egyik serpenyőt? - Lássá, én nem tágíthatok. Nekünk, nőknek kell, hogy igazunk legyen - ez már eredendő bűnünk. De figyelmeztetem valamire. Ön nem gondolta meg, hogy Bondavölgyön nagy területi akadályok gátolják a vasút építését -

ALADÁR. Én nem úgy találtam -

GABRIELA. Nem-e? - Lehetetlen! - Hol is az a térkép? - Ah, íme! *A kis asztalhoz ül a térkép elé. Nézze tehát - először is e nagy hegyet át kellene fúrni -*

ALADÁR *szemben vele az asztal másik oldalához áll, féllábbal székre térdelve. De az a nagy hegy mindössze egy kis domb.*

GABRIELA. Ah, ön rosszul látta! - Hegy, valóságos nagy hegy! Aztán nézze, itt van a Lajtó vize, kicsi kis patak, de esőben roppantul megárad. Erre kell legalább akkora híd, mint a Tiszára.

ALADÁR. Engedelmével, asszonyom, az egy igen csendes kis patak volt, melynek forrása már húsz év óta kiszáradt. Elég oda egy töltés a régi medren keresztül.

GABRIELA. Meg aztán itt a Szarvasvár, melynek hegye csupa szikla, s lenyúlik a vízig - hisz ezen alagutat kell fúrni -

ALADÁR. Ó, nem, elég a hegyoldalban pár száz ölnyire utat vágni -

GABRIELA. Ah, önök, férfiak oly makacsok! No, csak nézze meg jobban. Ellenben, tekintsen ide, a Tarczavölgyre - sík, mint az asztal - itt a völgy közepén lehet vinni a vasutat - *rákönyököl a térképre.*

ALADÁR. Csakhogy a völgyön az Opolý foly keresztül, s ennek oly nagy esése van, hogy kétszeres vastagságú, falazott töltés kell a vasút alá, különben elmossa -

GABRIELA. De hát mi az? Egypár szekér föld - pár darab téglá - no bizony!

ALADÁR. *rákönyököl a térképre.* Aztán három hidat kell építeni - itt - itt -

GABRIELA. Itt?

ALADÁR. Igen bizony, meg itt - s ez a sok kis híd felér egy naggyal.

GABRIELA. No, igen - de gondolja meg - mily borzasztók azok a nagy vasúti hidak! - A vonat csak lassan mer rajtok átmenni, a híd recseg, ropog - halálos félelem szállja meg az utast - minden pillanatban várja, hogy a híd leszakad - várja a legborzasztóbb halált, s maga a vonat is, mintha érezné a veszélyt, tompán, rémletesen dübörögve zörög át rajta! - Ellenben, mily kellemesen, gyöngéden, mint a szellő, suhan át a kis hidakon - sü-sü! - Egy-kettő-három - átértünk!

ALADÁR. No, ami azt illeti -

GABRIELA. Aztán, mily szépek azok a kis hidak! Hát nem tetszik önnek az ily kis hidacska - egy sugáriveren - mellette szép fehér kis őrház - előtte kis virágos kert - benne a vasúti őr fiatal nejével - távol a világ zajától, valódi fészke a boldogságnak - valódi csendélet - *szemébe néz.* Nos, hát nem szép ez?

ALADÁR. Az ön szeme? Ó, igen szép!

GABRIELA. No, igen, a szemem is - nemde?

ALADÁR. Ó, kétségkívül!

GABRIELA. *kezeit, melyre támaszkodik, lassanként Aladár kezére eresztve.* Szóval ön kijelenti nekem, hogy a Tarczavölgyet fogja pártolni -

ALADÁR. *gyorsan felkel.* Ó, kérem!

GABRIELA. De hiszen már elismerte! - Nemde bízhatom önben?

ALADÁR. Azaz, asszonyom -

GABRIELA. Ön kegyetlen! Még a reménytől is meg akar fosztani?

ALADÁR. Kegyetlen, én - isten mentsen!

GABRIELA. Jó. Többet nem kívánok. *Kezet nyújt.* Én hiszek önnek!

ALADÁR. *félre.* Kár pedig!

GABRIELA. Tekintsük hát a dolgot befejezettnek. - Apropos remélem, eljön velünk a mai kirándulásra!

ALADÁR. Az ugroni barlangot megnézni?

GABRIELA. Azt. Országos híre van, s szinte szégyenlem bevallani, hogy még nem láttam, dacára annak, alig pár órányira van tőlünk. De ilyen az ember! *Célzással.* A távol álom után fut, s elszalasztja a kincset, mely előtte fekszik. *Óráját nézi.* Ah, de közelít az indulás órája - megyek öltözni. - *Összeszedi kosarát.* Nemde lovagom lesz a kiránduláson?

ALADÁR. Ha elfogad, asszonyom -

GABRIELA. *kezet nyújt.* Tehát a viszontlátásig! *Megy; útközben visszafordul.* Ne feledje - én hiszek önnek! *El balra.*

MÁSODIK JELENET

ALADÁR. *egyedül.* Hála istennek, hogy elment! Minő kiállhatatlan ez a szép asszony! A bátyjától eltanult pár frázist, azt szeretetreméltó asszonyi ügyetlenséggel alkalmazni tudja, és ezzel - valljuk be, ezzel majdnem kifogott rajtam! - De hát mit tegyek? Csak nem lehetek goromba iránta? Férfitől meg nem ijedek, de egy szép és kacér asszony - ó, asszonyokkal még nem tudok bánni! - De hát hol is tanultam volna? - *Íróasztalához ülve iratokat vesz elő, nézi.* S ez az átkozott két vonal is annyira egyenlő egymással, hogy a legnagyobb lelkiismeretesség mellett is nehéz határozott véleményt mondani. Lássuk csak *olvas, egyszerre megszólal.* Milyen más akkor az a másik, Aranka! Mily szép, mily gyermeketegén ártatlan, mennyi báj van minden szavában, minden mozdulatában! Nem sokat beszél, s mégis látszik, hogy van esze; és nem tudom miért - Aranka társaságában egészen másképp érzem magamat. Azon elfogultság, mely Homokiné mellett meglep, eltűnik - úgy el tudom nézni e kedves gyermeket, oly jólesik szemébe nézmem, azokba a mély, sokat mondó szemekbe! *Felkel.* És mindez onnan van, mert Aranka nem kíván vasutat! Az ő mosolya önzetlen, ő ha rám néz, engem néz, míg Homokiné mintha mögöttem a háttérben a tarczavölgyi vasutat keresné szemével! - Igazán kívánnám, hogy a vizsgálat a Bondavölgy javára ütne ki; hogy enné akkor a méreg ezt a kiállhatatlan szép asszonyt! - De az ördögbe! Még Aranka kedvéért bele disputálok magam a Bondavölgy iránti rokonszenvbe! Lássuk a számokat - ez kijózanít, ezekben van az igazi bölcsesség! *Leül, irataival a középasztalhoz, olvas. Kis szünet után.* A patvarba - ismét Aranka! De hát miért jut nekem mindig ez a leány eszembe? - Ah, uraim!

HARMADIK JELENET

Egerváry, Bogossy. Farkas újságot olvas, a kertből jönnek.

- EGERVÁRY. Jó reggelt - jó reggelt -
- BOGOSSY. Jó reggelt kívánok -
- EGERVÁRY. Mindig irományai közt - *Sétálva beszélget Aladárral.*
- BOGOSSY. *Farkast előrevonja.* Ugyan, tedd félre már egyszer azt az újságot, és beszélj - mit is mondott a nőd?
- FARKAS *a hírlapot összehajtva elteszi.* Katalin? Fél órával ezelőtt Homokinét látta innen kimenni, ahol sokáig egyedül volt Kováccsal. Midőn találkoztak, Homokiné oly diadalmas mosollyal nézett Katalinra, mintha már a tarzavölgyi vasúton járna; - szóval - Homokiné kikacérkodta a mérnöktől a vasutat!
- BOGOSSY. De hol erre a bizonyíték? - Mert amit nőd látott, az még nem elég -
- FARKAS. Barátom! Amit az én nőm lát, az meg van látva. Csak te ne kételkedjél benne! Húsz éve, hogy kezével boldogított, de azért húsz év óta mindig az én Katalinomnak van igaza! - csak mi bízunk benne -
- BOGOSSY. No, az igaz, hogy okos asszony; - tehát te azt gondolod -
- FARKAS. Én mit sem gondolok - csak amit Katalin -
- BOGOSSY. Tehát Katalin azt hiszi, hogy baj van s erősebb eszközökhöz kell nyúlni -
- FARKAS. Úgy van - ő azt mondta, hogy most itt az ideje, képviselőséget ajánlani Kovácsnak -
- BOGOSSY. Nohát - ha meg kell lenni - hiszen ígérni lehet! *A többiek felé mennek, Egerváry s Aladár előre jönnek.*
- EGERVÁRY. Az ön atyjának jószágait szintén elkobozták!
- ALADÁR. El.
- EGERVÁRY. De most önnek vissza kellene kapnia atyja javait. Nem szándékozik folyamodni érte?
- ALADÁR. Nem.
- EGERVÁRY. Ön az első ember, kit így hallok beszélni. S vajon miért nem?
- ALADÁR. Azt hiszem, ha minden elkobzott jószágot visszaadnak, visszaadják az enyémet is; ha nem, nem látom át, miért tennének kivételt az én kedvemért.
- EGERVÁRY. Ah, nem így kell felfogni a dolgot. Az elkobzott javak visszaadása elvben már el van határozva, s így az egész dolog csak az előbb vagy utóbb kérdése lehet -

ALADÁR. Így annál kevésbé van okom lépéseket tenni. Ha megkapom javaimat, jó; ha nem kapom, az is jó. Engem nem úrnak neveltek, megélek én a munkám után.

EGERVÁRY. Pedig én már írtam ez ügyben Pestre -

ALADÁR. Ah, uram -

EGERVÁRY. És naponként várom a hivatalos lapban a jelentést.

ALADÁR. Ne vegye rossznéven, főispán úr, ha őszinte leszek. Elismerem e tetteiben a szívességet, a jóakaratot - de nem mondhatok érte köszönetet.

BOGOSSY. Nem?

ALADÁR. Nem szeretem a protekciót.

FARKAS *bámulva.* Nem szereti a -

BOGOSSY *Farkashoz halkan.* Ó, hagyd el - ez csak olyan hencegés - már ki ne szeretné a protekciót! *Fenn.* Még nem is volt szerencsém találkozni mérnök úrral, mióta tegnapi kirándulásából visszatért -

EGERVÁRY. Az utolsóból, mert mint tisztelt barátunk mondá, a vizsgálatok a hely színén már be vannak fejezve -

BOGOSSY. Ah, dehogya!

ALADÁR. Azaz úgy nagyjából -

BOGOSSY. És nem lehetne tudni, hogy mi - hogy melyik -

ALADÁR. Bizony nem; azon egyszerű okból, mert még magam sem tudom -

EGERVÁRY. Nem tudja?

ALADÁR. Egy csomó adatot még át kell tanulmányoznom, mielőtt ítéletet mondhatnék. Remélem, az éjjel elkészülök vele; aztán -

BOGOSSY. Aztán -

ALADÁR. A holnap tartandó konferenciában az eredményt kihirdetjük; aztán megköszönöm a főispán úrnak a szíves fogadtatást, önöknek, uraim, barátságos támogatásukat, és -

BOGOSSY. És elhagy bennünket?

ALADÁR. El. Mit keressek én itt tovább?

BOGOSSY. Pedig - pedig - nem tudom, hogy mondjam - lássa Kovács úr - én őszinte ember vagyok, nem tudom gondolataimat cifra szavakba burkolni - már csak kimondom egyenesen -

ALADÁR. Mit?

BOGOSSY. Lássa, az estve, mialatt ön nem tudom, hol járt, mi barátainkkal önről beszélgettünk, s mindannyian megegyeztünk benne, hogy ön szép tehetségű fiatalember, kire fényes jövő vár - s - és mi szeretnők önt megynk számára megnyerni! Az ifjúság úgyis nem sok kilátást nyújt, aztán ha mi, vénebbek kidőlünk, legalább legyen valaki, aki megynk dicsőségét fenntartja -

ALADÁR. Nem érdemlem e hízelgő véleményt, uram -

BOGOSSY. Szóval, mi elhatároztuk önt magunkhoz lekötni - illetőleg egy képviselői kerületet ajánlani fel önnek a jövő választásokra. A legbefolyásosabb emberek meg vannak nyerve - az országgyűlés vége felé jár, s ön fél év múlva képviselő -

FARKAS. Úgy van! Az én nőm is ön mellett lesz, ő pedig a legjobb kortes a megyében -

ALADÁR. De uraim, én nem értem -

BOGOSSY. No, igaz, hogy ez nem valami szoros kapocs, de végre is valami- aztán, ki tudja, idővel tán bensőbb kötelékek is keletkezhetnének köztünk -

ALADÁR. Bensőbb kötelékek?

EGERVÁRY. Bogossy barátunk tán arra céloz, hogy - megyénkben sok a szép leány - aztán meg ön fiatalember - s nem lehetetlen, nemde, Farkas úr?

FARKAS *nem hallgatott oda.* Mi az? Mi kell?

BOGOSSY. No, az igaz - Marci barátunk nem szólhat e tárgyhöz - ő, kinek legszebb leánya van a megyében!

ALADÁR *félre.* Mit akarnak ezek ezzel?!

BOGOSSY. Nos, Kovács úr, mit szól ajánlatunkhoz?

ALADÁR. Azt, uram, hogy bármily hízelgő legyen rám nézve, nem fogadhatom el -

BOGOSSY. Hogyan?

ALADÁR. Őszintén szólva, nem érzem magam képesnek!

BOGOSSY. Nem érzi magát képesnek? Már minő beszéd!

ALADÁR. Alig vagyok néhány hét óta hazámban, melyet eddig csak könyvek- ből ismertem, nem ismerem a viszonyokat, nem az embereket - meg aztán, ha ezeket ismerném is, még sokat kellene tanulnom, mielőtt erre még csak gondolni mernék is.

BOGOSSY. Uram, ön oly furcsán beszél! Hogy a képviselőségre tanulni kelljen -

ALADÁR. Az igaz, már rövid ittlétem alatt is azt tapasztaltam, hogy nálunk azt hiszik, hogy semmi olyan állomáshoz, melyre választják az embert, nem kell tudomány; s főképp a képviselőséget oly dolognak tartják, melyhez lehetetlen nem érteni.

BOGOSSY. Ön tehát kereken visszautasítja? -

ALADÁR. Köszönettel visszautasítom -

BOGOSSY *félre.* Dombi jó! - Vigyük el innen a mérnököt. *Fenn.* No, még majd beszélünk róla - de igaz! Főispán úrnak tegnap egy új vetőgépe érkezett - ez önt tán érdekelni fogja, - ne nézzük meg, uraim? -

ALADÁR. Amint tetszik -

BOGOSSY.

Menjünk tehát. *Aladárt karjára ölti.* Gondolja meg barátom - fiatalembernek nem szabad az ily alkalmat elszalasztania. - *Mind el hátul balra.* Bogossy Aladárt karjára öltve, kezét simogatja s diadalmasan nézi végig az érkező Dombit.

NEGYEDIK JELENET

Dombi egyedül jobbról jő.

DOMBI.

Hm! Hogy néz ez rám! - Ezek ugyan ütik a vasat! No, de természetes, holnap lesz a konferencia, s így a mai nap a döntő. Lássuk tehát, hogy állunk. Gabriela azt mondja, miénk a diadal. De hátha csalódik? A Bondavölgynek is van két szép szeme! - Gabriela nagyon könnyen veszi - persze! Az asszony hiú. - Az igaz, hogy mi előnyben vagyunk. A Bondavölgy, mint az este hallám, már ma ígér neki képviselőséget - ezt a fegyvert mi még nem vettük elő. Eddig csak Gabriela működött, s tán ez elég is lesz - de hátha nem? - Aranka nem megvetendő ellenség - s végre is Aranka gazdag eladó leány, míg Gabriela csak egy mulékony kalandot képvisel - aztán meg! Engem szemem az ilyesmiben nem szokott csalni - úgy vettem észre, mintha ez a mérnök már in optima forma bele volna bolondulva Arankába. - Hm, hm! Olyasvalamit kellene kigondolni, hogy még Aranka iránti szerelme is a Bondavölgy ellenségévé tegye, s így a mi barátunkká - de mi lehetne ez? *Gondolkozás után.* Hopp, megvan! - Ah, jókor jössz - ez használni fog.

ÖTÖDIK JELENET

Aladár a kertből jő, Dombi.

DOMBI.

Őn az? Már én azt hittem, nem szabadul meg estig. Bizonyosan ismét a Bondavölgy előnyeiről kellett önnek egy értekezést végighallgatnia.

ALADÁR.

Nem éppen -

DOMBI.

No, mert Bogossy és Farkas ugyancsak törik magokat. No, de édes istenem, hisz nem csoda! A vasúttól függ Farkas leányának házassága Szeley báróval -

ALADÁR

megdöbbenve. Aranka házassága?

DOMBI

szemüvegét felteszi, s szeme közé néz? Tetszik?

ALADÁR

észrevéve magát. Aranka kisasszony házassága?

DOMBI.

Szeley báróval, úgy van. *Félre.* Tudtam, hogy szereti. *Fenn.* A báró tudniillik egy társaságban ki méltóztatott jelenteni, hogy ha Arankával kap kétszázezer forintot, elveszi. A jószág, mely Arankára néz, most megér százötvenezer forintot. De Farkasék úgy számíta-

nak, hogy ha a vasút a Bondavölgyön vezetetik keresztül, jószáguk értéke huszonöt percenttel növekedni fog, s így kereken megüti a kétszáztezret. Farkasék persze boldogok volnának, ha leányukból báróné lenne. *Kezeit dörzsölve félre.* Ah, ez hatott.

ALADÁR *magában.* Arankát férjhez akarják adni -
DOMBI. S miután ez öntől függ -
ALADÁR. Tőlem függ?
DOMBI. No igen, ha a Bondavölgy nem kap vasutat, Aranka hozománya nem üti meg a kétszáztezret, s nem lesz bárónévá - és így Aranka sorsa az ön kezébe van letéve -
ALADÁR. De én -
DOMBI. Ön legjobb meggyőződése szerint fog cselekedni, s ha célszerűbbnek találja, a Bondavölgynek fogja odaítélni a vasutat -
ALADÁR. Természetesen -
DOMBI. Mert hát mit érdekli önt Aranka házassága?
ALADÁR. Az igaz, mit érdekel engem -
DOMBI *félre.* No, Bondavölgy, te sem látsz többé vasutat! *Aladár gondolatokba mélyedten áll.* Ni, hogy elmélyedt! - Operál az orvosság - hagyjuk magára! No, éntőlem már szeretheted Arankát! *Elsompollyog.*
ALADÁR *magában.* Aranka és Szeley - nem, ezt nem engedhetem! De hát miért nem engedhetem? - Szeretem én ezt a leányt? - Nem. Ó, de hátha mégis? De megálljunk csak! Hátha mindez nem igaz? Hátha Dombi észrevette, hogy Aranka érdekel, s így akarja a Tarczavölgynek a vasutat biztosítani? - Anyja! ebből tán kivethetném - de miképp? - Eh, nyíltan! Ez a Dombi nem érdemel kíméletet.

HATODIK JELENET

Aladár, Katalin kirándulásra öltözve jó.

KATALIN. Üti a tizenkettőt - úgy hiszem, ez az indulás órája -
ALADÁR. Úgy van, asszonyom.
KATALIN. És íme, nőnek nekem kell a legpontosabbnak lennem -
ALADÁR. Minek én annál inkább örvendek, mert így alkalmam van Nagysádnak szerencsekívánataimat kijelenteni -
KATALIN. Szerencsekívánatait, s miért?
ALADÁR. Éppen az imént hallám, hogy Aranka kisasszony és báró Szeley -
KATALIN *félre.* A tatárba, ez Dombiék műve! *Fenn.* Nem értem!
ALADÁR. Aranka kisasszony házasságát értem Szeleyvel -

KATALIN *félre.* Hangja reszket - Aranka érdekli! - Na, most ügyesen viseljük magunkat. *Fenn.* Sajnálom, uram, de nem vagyok azon helyzetben, hogy szerencsekívánatait elfogadhassam.

ALADÁR *örömmel.* Tehát nem igaz?

KATALIN. Azazhogy - nem is tudom, hogy mondjam - de miután ön a véletlen által valamit megtudott, azt hiszem, jobb, ha bizalommal vagyok ön iránt -

ALADÁR *félre.* Mit fogok hallani!

KATALIN. Megvallom, volt szó e házasságról - még évek előtt - Szeley rokonom, s nekem már rég kedvenc eszmém volt a fiatalokat együtt látni. De akkor Aranka még gyermek volt, - újabban Szeley még nem nyilatkozott - Aranka -

ALADÁR *türelmetlenül.* Aranka?

KATALIN. No, szintén nem *vontatva, célzással.* Én azt hiszem, nem szerelmes éppen Szeleybe - ámbár jót nem állnék róla - az anyák gyakran legutoljára tudják meg leányaik efféle titkait - én azt hiszem, Aranka szíve még szabad, ámbár *Aladárra néz* nem tenném érte tűzbe a kezemet, szóval - de hiszen ez elég lesz annak indokolására, hogy nem fogadhatom el szíves kívánatait.

ALADÁR. Nem érdelek ennyi bizalmat, Nagysád.

KATALIN *félre.* Nesze neked! - de annál jobb! - Ha Szeleyre féltékeny, annál bizonyosabb a bondavölgyi vasút diadala. Jobb így: ha tudja, hogy vetélytársa van, annál inkább fogja kedvünket keresni. Szeretném azt a vén Dombit ezért a pletykáért megcsókolni! *Hátramegy.*

ALADÁR *magában, szomorúan.* Ez azt jelenti, hogy Dombi igazat beszélt! - És ha meggondolom, hogy talán nekem kell lehetővé tennem Aranka házasságát Szeleyvel - oh, ez szörnyű volna!

HETEDIK JELENET

Bogossy, Farkas, Egerváry, Aranka kék ruhában, Gabriela elegáns útiruhában, Dombi több felől jönnek útra készülten.

ARANKA *befut.* Itt vagyok, anyácskám -

KATALIN *hátul.* Leányom, légy nyájas Kovács iránt, Dombiék erősen intrigálnak -

BOGOSSY. Előálltak már a kocsik?

EGERVÁRY. Négy hintó várja a társaságot -

ALADÁR *Arankához.* Jó reggelt, kisasszony!

KATALIN. De mit látok, lányom - hogyan öltöztél? Hisz ez a ruha nem való falusi kirándulásra -

ARANKA *szégyenkezve.* De anyácskám! *Félre.* Ő azt mondta, hogy ez a szín áll rajtam legjobban.

GABRIELA. Anyádnak igaza van, kedvesem - ez nem kirándulásra való toalett - az ember még azt hihetné, hogy más diktálta rád e ruhát, mégpedig valaki, aki nemigen érti a női toalett szabályait -

ARANKA *lopva Aladárra néz, aztán lekapja róla szemét.* Ugyan, Gabriela, mit beszélsz?

ALADÁR *félre.* Lehetséges volna-e? Ő nekem akar tetszeni?

GABRIELA. Biztosítom, ez valódi felségsértés a divat ellen!

ALADÁR. Bocsánat, asszonyom, én azt hiszem, hogy a divat csak bizonyos határig parancsol a nőnek, mely határon túl a nő parancsol a divatnak.

GABRIELA *csípősen.* S e határ?

ALADÁR. E határ ott van, hol a báj és szépség feljogosítja a nőt megszegni a divat szabályait, anélkül, hogy vétene a jóízlés ellen.

GABRIELA. Lám, lám, mérnök úr, mennyire behatott a divat természetébe! *Félre.* Mi ez? Ellenemben Arankának meri pártját fogni? - Hohó, barátunk, hátrább az agarakkal!

EGERVÁRY. Készen vannak Nagysádtok?

KATALIN. Mehetünk. *Aladár Gabriela felé megy.*

GABRIELA *félre.* Várj csak, azért sem. *Fenn.* Főispán úr, kérem karját. *Karon fogja.*

ALADÁR *félre.* Kosár? Annál jobb! *Fenn.* Kisasszony, szabad kérnem?

ARANKA *elfogadja karját.* Köszönöm, hogy megvédelmezett!

Indulnak: elől Aladár Arankával, aztán Egerváry Gabrielával, utána Farkas Katalinnal, végül Bogossy s Dombi egymástól elfordulva. Midőn az első pár a kertajtóhoz ér, jó Inas, levéllel.

INAS. Egy lovas legény hozta a levelet Kovács úrnak, azt mondta, sürgős. *Átadja.*

ALADÁR. Bocsánatot kérek -

EGERVÁRY. Ó, kérem, ne tartóztassa magát -

ALADÁR. Becses engedelmmel felbontom. *Előre jó, olvas.* A többiek hátul csoportban *feléje néznek.* Mit látok! Hiszen ez nagyszerű volna! Az országnak ily kincset fedezni fel - Tarczavölgy nem kapna vasutat - a Bondavölgy szintén nem. - Aranka enyém lehetne! - Ez nagyszerű! *Hátrasiet.* Ezer bocsánatot kérek, hogy akaratom ellenére megzavarom a társaságot, de e percben el kell utaznom. -

BOGOSSY. Elutazni?

ALADÁR *nagy sietve.* Nagysádtok ki fognak menteni - a kötelesség hív. Főispán úr, kérem, legyen szíves a konferenciát holnaputánra halasztani -

EGERVÁRY. De tán mégis -

ALADÁR. Okvetlen mennem kell.

EGERVÁRY. Úgy, kérem, használja mindjárt az egyik kocsit, mely már be van fogva -

ALADÁR. Köszönettel elfogadom - Magamat ajánlom! *El. Mind előrejönnek, Dombit kivéve, ki Aladár után siet.*

TÖBBEN. De hát mi ez?

ARANKA *félre.* Be kár, hogy elment!

KATALIN. Mi lehet azon levélben?

BOGOSSY. Honnan jött?

GABRIELA. Ez udvariatlanság!

DOMBI *berohan, levéllel kezében.* Itt van!

BOGOSSY. Mi?

DOMBI. A levél, melytől a mérnök megfutott. Midőn felszállt a kocsira, kiesett zsebéből.

BOGOSSY. Mi lehet benne?

KATALIN. El kell olvasni!

ARANKA. Másnak szóló levelet csak nem fognak elolvasni?

BOGOSSY. Az igaz, de hivatalos ügyben van írva - Kovács maga mondta -

DOMBI. Úgy van, a közügy forog szóban -

KATALIN. Tehát jogunk van elolvasni -

DOMBI. Sőt kötelességünk, mert a közügy mindnyájunk ügye -

BOGOSSY. Halljuk tehát.

DOMBI *olvassa.* „Tisztelt mérnök úr! Hallván, hogy kegyed a vasút merre vezetése érdekében jött megyénket tanulmányozni, figyelmeztetni kívánom egy, csak kevesek előtt ismeretes körülményre, mely talán befolyással lehet a vasút irányára. Megyénkben ugyanis, éspedig Cseresnyés város vidékén 1848-ban kútúrás alkalmával köszénre találtak.” -

BOGOSSY *megijedve, félre.* Tyű!

DOMBI *olvas.* „A kút az akkori háborús időkben ismét betemettetett, s helye pontosan nem tudatik. De azt hiszem, méltó volna kutatni utána, mert egy vidékünkön nyitandó köszénbánya roppant fontosságú volna a vidék iparának felvirágzására. - Tisztelettel: Szabó Pál, bérlő.”

BOGOSSY *félre.* Ez már baj.

DOMBI *félre.* Szépen vagyunk! Ha azt a szenet megtalálják, Cseresnyésnek megy a vasút!

EGERVÁRY. Megyénkben köszén? - Hiszen én már két éve lakom itt, de erről még sohasem hallottam.

BOGOSSY *félre.* Persze hogy nem hallottál - én tudom azt, hogy hol van!
Fenn. Sült hazugság!

DOMBI. Szabó Pál uram az ujjából szopta az egészset! *Félre.* Dejszen, ha tudnák, hogy igaz!

KATALIN. Valaki fel akarja ültetni azt a jámbor mérnököt.

BOGOSSY. Bizonyára rossz tréfa az egész.

DOMBI. Úgy van, de a rossz tréfa az ország érdekeit veszélyezteti -

BOGOSSY. Ez valóságos ármány ellenünk -

DOMBI. Mindkettőnk ellen, sőt az ország érdeke ellen!

KATALIN. Itt tenni kell valamit.

DOMBI. De hát mit tehetnénk?

BOGOSSY. Tanácsos úr, ha jól tudom, önnek van megbízható embere Cseresnyésen -

DOMBI. Van, az uradalmi kasznár - de nini! Önnek meg a szolgabíró unokaöccse -

BOGOSSY. Az igaz, a Pista -

KATALIN. Ó, az a mi emberünk - Arankának teszi a szépet -

BOGOSSY. Pompás! Én írok Pista öcsémnek -

DOMBI. Én meg a kaszárnak -

BOGOSSY. Hogy igyekezzék a mérnök fejéből kiverni e bolond gondolatot -

DOMBI. Hogy győzze meg, miszerint csak rossz tréfát üztek vele -

BOGOSSY. Egy legény lóra ül, s keresztülmegy a hegyeken -

DOMBI. És leveleink egy órával a mérnök előtt már Cseresnyésen lesznek -

BOGOSSY. A szolgabíró és kasznár már előre informálva lesznek, s így minden baj el lesz hártva!

DOMBI. S ha meggondoljuk, mily szolgálatot teszünk ezáltal a hazának!

BOGOSSY. Hja! Ahol a közügy forog szóban, ott a pártérdekeknek el kell hallgatniok!

DOMBI. Mert a haza mindenekelőtt! *Kezet nyújt Bogossynak. A többiek körülállják.*

BOGOSSY. S mi most a haza érdekében cselekszünk! *Dombi kezét rázva.*

DOMBI. Boldog ország, melynek polgárai így örködnek a közügy fölött!

A függöny legördül.

HARMADIK FELVONÁS

Ugyanazon díszlet.

ELSŐ JELENET

Katalin, Aranka az asztalnál dolgoznak, majd Dombi, Bogossy, Farkas.

- KATALIN *magában.* Ez a Dombi oly barátságos tegnap óta - kár! Oly kedvem volna értésére adni, hogy pletykázása kisült - de nem lehet, míg ez a köszenes dolog el nincs intézve, kímélnünk kell egymást. - Ah, ott jön! Ó, hogy szeretném jól lehordani!
- DOMBI *hátról jó.* Szolgája nagysádnak!
- BOGOSSY *jó Farkassal.* Éppen jó, tanácsos úr, hogy itt van, e pillanatban kaptam választ öcsémtől a szolgabírótól -
- KATALIN. Igazán derék fiú. -
- DOMBI. Tehát halljuk, ha szabad kérnem!
- BOGOSSY *olvas.* „Tisztelt urambátyám! Sietek értesíteni, hogy Kovács e pillanatban indult vissza Máléházára azon szent meggyőződéssel, hogy meggyénkben köszén nincs és nem is volt soha.” - Hehehe! Mégis derék gyerek ez az én öcsém! - „Nem akarta hinni, de a kasznárral és néhány jó barátommal egyesülve alaposan kivertünk fejéből minden köszenes gondolatot. Pedig szegény már számítgatta magában, hogyan fogja a cseresnyési köszénbánya a vasutat kifizetni. Kedves nénémnek s szép húgomnak pici kezeit csókolva - etc. -”
- DOMBI *félre.* Ez tehát sikerült!
- BOGOSSY. Így hát rendben van minden.
- DOMBI. Eleget tettünk hazafiúi kötelességünknek.
- BOGOSSY. És most - *hidegen.* Magamat ajánlom tanácsos úr. *El Farkassal.*
- DOMBI *hidegen.* Magamat ajánlom.
- KATALIN *félre.* No, most megengedhetem magamnak e kis elégtételt. *Dombihoz.* Én még köszönettel tartozom tanácsos úrnak szívességéért -
- DOMBI. Nekem, szívességemért?
- KATALIN. Mellyel Arankámat hírbehozta Szeleyvel.
- DOMBI *félre.* A tatárba!
- KATALIN. Pedig nem igaz ám, tisztelt tanácsos úr. Aranka nem lesz Szeleyné! Ha nem hiszi, tessék megkérdezni a mérnököt! *El.*

DOMBI

megütődve. A mérnököt! - Tyú! - Tehát ezek a mérnökkel elhitették, hogy a Szeley história nem igaz - Kovács beszélt e tárgyról Farkasnéval, és ki tudja, az ördögbe! Kovács bizonyosan felhasználta az alkalmat a nyilatkozásra, Farkasné ígéretet tett neki, hohó, ez baj! Beszélnem kell Gabrielával. *El.*

ARANKA

egyedül. Ez már mégis csúnyaság! - Így bolonddá tenni valakit, aki oly buzgón fárad és dolgozik - mégpedig őt - Aladárt! - Őt akarják megcsalni - nem, azt nem engedhetem! De hát miképp adjam tudtára, hogy megcsalták, anélkül, hogy szüleimről rosszat gondolna? - miképp? - miképp? *Gondolkozva szobájába megy, balra hátul.*

MÁSODIK JELENET

Aladár egyedül.

ALADÁR

középen jő útról, kezításkával, felöltözve, ezeket leteszi. Hiába jártam! - A haszonbérő, aki írt, nem tudott útbaigazítani - más meg éppen semmit sem tudott a dologról. Még a hatóságok sem. *Leül.* Az igaz, ha visszagondolok reá - ezek az emberek annyira törekedtek meggyőzni arról, miszerint nincs kőszén a megyében, hogy önkénytelenül hinni kezdem az ellenkezőjét. Lelkemre mondom, nem természetem a gyanakvás, de ilyen emberek közt okvetlen gyanakvóvá kell lennem! - Az a szolgabíró is úgy törte magát a bizonyításban, ahogy alig tette volna, ha meg van róla győződve, hogy igazat beszél - De hát ha ennek nem hihetek, kinek higgyek? *Felkel.* Hát nincs itt senki, aki megmondaná nekem az igazat?

HARMADIK JELENET

Aranka, Aladár.

ARANKA

szobájából jő, az ajtóban megáll, félre. Itt van! Ó, csak tudnám, hogy kezdjem?

ALADÁR.

Ah, Aranka kisasszony!

ARANKA

félre. Ilyenkor, legjobb bátran belevágni. *Fenn.* Kovács úr már megjött Cseresnyésről.

ALADÁR

meglepve. Mit? Ön tudja, hol voltam?

ARANKA

félre. Ó, tán ügyetlenül kezdtem -

ALADÁR.

De hát ki mondta önnek?

ARANKA

félre. Csak bátorság! *Fenn.* Senki - csak úgy gondoltam. És sikerrel járt?

ALADÁR.

Hogy érti ezt?

ARANKA.

Megtalálta a kőszénét?

ALADÁR. Ezt is tudja! - Hisz önnek ördöge van!

ARANKA *türelmetlenül.* Feleljen, kérem, talált kösznetet?

ALADÁR. Ön ezt oly parancsoló hangon kérdi, hogy már csakugyan felelnem kell. Nem találtam. Beláttam, hogy nincs is.

ARANKA *elhatározással.* És én azt mondom önnek, hogy van!

ALADÁR. Van? - de hát honnan tudja?

ARANKA *gyorsan.* Azt meg nem mondom. Elég ahhoz, hogy én azt hiszem, van.

ALADÁR. Szép, szép, de kedves kisasszony, ez még nem bizonyít semmit. -

ARANKA *félre.* Itt van ni! - Most meg nem akarja elhinni! *Fenn.* De ha én mondom önnek - én!

ALADÁR. De ha nem mondja meg, kitől hallotta, mit hallott -

ARANKA. Már ön tarthat engem tapasztalatlan kislánynak - az is vagyok - én nem tudom, hogy fogja ön a kösznet megkeresni, mit fog vele tenni, ha megtalálta, de azt tudom, hogy ön csalódik, ha azt hiszi, hogy Cseresnyésen nincs köszén. Higgye el - *kezét megfogja.* Én kérem, higgye el!

ALADÁR *kezét megragadva.* Ó, Aranka! De mondja hát - *félre.* Ha most megkísérteném!

ARANKA *félre.* Hogy néz rám!

ALADÁR *percnyi szünet múlva.* Jó, én hiszek önnek. De meggondolta-e, kisasszony, mi lesz következése, ha a cseresnyési kösznet megtaláljuk? - A Bondavölgy nem kap vasutat -

ARANKA. De hát mit törődöm én a vasúttal?

ALADÁR. Meg aztán - aztán *két kezét megfogja, szemébe néz.*

ARANKA. *szünet után, izgalomban.* Aztán?

ALADÁR *vontatva.* Ha Bondavölgy nem kap vasutat, akkor Szeley -

ARANKA *hevesen, megfeledkezve magáról.* De én nem megyek Szeleyhez! *Észreveszi magát, kirántja a kezét, s elfut.*

ALADÁR *egyedül.* Ó, angyal! Minő tekintet volt ez? - Ah, csak el volna már döntve a vasút sorsa, hogy nyilatkozhatnám - mert ha Aranka szemé igazat beszél, ó, úgy nem félek semmi vetélytárstól! - De mit is mondott? A patvarba! Ennek a leánynak hallania kellett, hogy Cseresnyésen csakugyan van köszén! - Az igaz, hogy ez még mit sem bizonyít. - De már hogyan bizonyítana? Hiszen ő mondta! - Ő mondta, hogy higgyek neki - és hogyan mondta! Igen én hiszek neked! - Eszerint gyanúm nem lett volna alaptalan - de hát mit tegyek? Azt sem tudom, melyik végén fogjam a dolgot - a bányászathoz nem értek - ah, én még oly keveset tudok! - Hopp megvan! Ez jó lesz! *Leül, ír, csenget, mire Inas jó.* Egy kocsis fogjon be rögtön, siessen e levéllel a városba és hozza ki Sólyom urat. *Inas el.*

Ah, öreg barátom, elő kell jőned magányodból, használni a közügynek! Aranka nem csalhat meg, és Sólyom segíteni fog - ah, most már nem érzem oly elhagyatva magamat! - Mi az, Homokiné jön? Éppen jókor! - Most már nem félek tőled, szépasszony - Arankára gondolok és bátran szembeszállok veled! Jer csak, szép kígyó! - *Iratokat vesz, s a középasztalhoz ül velök, Gabriela háta megé áll.* Itt van! *Olvas.*

NEGYEDIK JELENET

Gabriela, Aladár. Utóbb Aranka hátul.

GABRIELA *Aladár háta megett áll. Bocsánat, úgy látom, ön foglya iratainak -*
ALADÁR. *A világért sem, ámbár, ha ön ismerné ez iratokat -*
GABRIELA *belenéz. No, bizony! Csupa számok!*
ALADÁR. *De minő ékesszólás van e számokban! Például e néhány számban két nagy vidéknek egész életműködése van kifejezve -*
GABRIELA. *A Tarczavölgyé is?*
ALADÁR. *Az is.*
GABRIELA. *Nohát vallja meg, hogy tetszik önnek a Tarczavölgy? *Leül közepen.**
ALADÁR. *Ó, gyönyörű! - De apropos, megengedi, asszonyom, hogy revánssal szolgáljak a tegnapiért?*
GABRIELA. *Reváns - miért?*
ALADÁR *szivarkészletet vesz elő. Ön oly szíves volt tegnap -*
GABRIELA. *Vagy úgy? Elfogadom -*
ALADÁR. *Köszönöm - tehát a Tarczavölgnél maradtunk - *cigaretát csinál.**
GABRIELA. *Az egész vidék oly festői - aztán a levegő benne oly tiszta, egészséges -*
ALADÁR. *A fű oly zöld -*
GABRIELA. *A madarak oly énekesek -*
ALADÁR. *Oly ügyesen tudnak repülni -*
GABRIELA *félre. Minő hangon beszél ez ma?*
ALADÁR *Íme, asszonyom, az első kész - szabad kérnem -*
GABRIELA. *Aztán az emberek oly szorgalmasak!*
ALADÁR. *Ó, láttam!*
GABRIELA. *Ön bizonyára nem tudja, mily virágzó ipara van a Tarczavölgynek. Ó, az igen szorgalmas, igyekvő nép. Az asszonyok oly kosarakat fonnak, melyeket még a harmadik megyében is keresnek, és sokat -*

ALADÁR. Igazán, sok kosarat fonnak a nők a Tarczavölgyben?

GABRIELA. De mennyit! E kosarak magok megérdemelnék -

ALADÁR. A vasutat? - Persze!

GABRIELA. *félre.* Ezt mintha kicserélték volna - nem ismerek rá.

ALADÁR. *cigarettejével elkészül.* Így - most szolgálhatok tűzzel, asszonyom? *Gyufát gyújt.*

GABRIELA. Köszönöm, majd később. - De ez még nem minden; a férfiak sem henyélnék ám. Tán hallotta már hírét a tarczavölgyi zsidóknak -

ALADÁR. Még nem -

GABRIELA. Lehetetlen! Hisz azokat mindenfelé elviszik.

ALADÁR. Meglehet, de Amerikában nem láttam - ámbár lehet, hogy ott más név alatt árulják

GABRIELA. Ó, bizonyosan! Mert a Tarczavölgyben annyi zsidó van csinálva, hogy Magyarország azt nem képes elfogyasztani.

ALADÁR. Oly sokat?

GABRIELA. Ó, én azt hiszem, csinálva évenként nyolc-tízezret!

ALADÁR. No ez már valami. *Gyufát gyújt.* De talán már szolgálhatok?

GABRIELA. Köszönöm, nincs kedvem -

ALADÁR. *eldobja a gyufát.* Magam is azt hiszem, hogy a tarczavölgyi zsidóipar maga képes volna egy vasutat fenntartani.

GABRIELA. Örülök, hogy egy véleményen vagyunk. Mert megvallom, kezdtem tőle tartani, nehogy ön azt higgye, hogy én azért pártolom a tarczavölgyi vonalat, mert ott lakunk.

ALADÁR. Hogyan? Önök ott laknak? - Nem is tudtam!

GABRIELA. Mégpedig úgy, hogy a vasútnak, ha arra vitetnék, lehetetlen volna házukat elkerülnie - éppen ablakom alatt menne el -

ALADÁR. Hisz ez nagyszerű! Akkor én beállok a tarczavölgyi vasúthoz mozdonyvezetőnek, és tüzes paripám hátán csapok önnek naponként oly ablakpromenádot, aminőt semmiféle középkori lovag nem csinált ideáljának!

GABRIELA. *erőltetett nevetéssel.* Haha! Valódi amerikai fantázia!

ALADÁR. De hagyjuk e tárgyat, asszonyom, oly furcsának látszom magam előtt, ha szép nővel vasúti tervekről kell beszélnem -

GABRIELA. Jó, tehát beszéljünk másról. - *Aranka a kertben megjelenik.*

ALADÁR. Beszéljünk inkább önről, asszonyom -

ARANKA. *félre.* Csúnya ember! Ismét neki udvarol!

GABRIELA. Rólam? Ah, kit érdekelhetnék én!

ALADÁR *kezét megragadva.* Mit hallok! Lehet-e ember, aki önt ismerje anélkül, hogy érdeklődéssel viseltetnék iránta?

ARANKA *félre.* Nem, ezt nem nézhetem tovább. *Elsiet.*

GABRIELA *célzással.* Ön bókot akar mondani, de én úgy felelek reá, mint komolyan tett kérdésre. Azt hiszem, lehet -

ALADÁR. Gondolja?

GABRIELA. Látom.

ALADÁR. Ámbár meglehet.

GABRIELA. Hogyan?

ALADÁR. Ne értsen félre, asszonyom. Látja, én magamról tudom, mily hatással van a férfiakra egy szép nő, mint például ön; de azért tudnék magamnak embert képzelni, ki képes volna teljesen hideg maradni -

GABRIELA. Ah, uram -

ALADÁR. Példákat hozok fel, asszonyom. Teszem azt, egy szép festmény, lehetetlen, hogy ne tessen mindenkinek, akinek szeme van. Igen, de vannak, akiknek nincs szemük! Hiába tesz ön a vak elé egy Raffael vagy Coreggiót, hiába játssza el ön a süketnek Mozart legmagasztosabb zenéjét - érzéketlen marad iránta -

GABRIELA. De hisz az más! a vak, a süket, - az nyomorék -

ALADÁR. Úgy van. De hát nem szánalomra méltó nyomorék-e azon ember, kiben hiányzik az érzék, a fogékonyság a női bájak iránt?

GABRIELA. Ah, az ilyen ember -

ALADÁR. Az ilyen ember nem ember! Igaza van önnek, az egy emberformájú szörnyeteg!

GABRIELA. Úgy van, szörnyeteg -

ALADÁR. De azért jó, hogy vannak ilyenek! - Mert hát mit érne a gyémánt, ha a kavics is úgy tudna fényleni? - Ah, de bocsánat, ott látom a főispánt, kivel még beszélnem kell a holnapi konferencia ügyében - megbocsát, asszonyom, ha egy percre távozom -

GABRIELA. Ó, kérem -

ALADÁR. Tehát sietek *megy, de visszajő.* De asszonyom, ha ön még tovább is megveti ez árva cigarettát, melyet szíves volt tőlem elfogadni, azt kell hinnem, hogy kegyvesztett vagyok.

GABRIELA. No, hát, hadd lássa, hogy nem az -

ALADÁR. Megengedi - *gyufát gyújt, rágyújtanak.* Fogadja köszönetemet, asszonyom! *Elsiet.*

GABRIELA *csudálkozva utána néz.* Mi volt ez? Hiszen ezt az embert tegnap óta kicserélték - hogy beszélt most velem? - alig térek magamhoz!

ÖTÖDIK JELENET

Gabriela. Dombi jó.

- DOMBI. Csakhogy talállak, kedves húgom. Baj van.
- GABRIELA. Baj?
- DOMBI. Farkasék elbolondították a mérnököt, s az most Aranka kezére spekulál -
- GABRIELA *sértett hiúsággal.* Nem, az nem igaz.
- DOMBI. Hogy tudod? Beszélte veled?
- GABRIELA. Éppen most volt itt. Az igaz, hogy oly különösen viselte magát -
- DOMBI. Különösen? Miképp?
- GABRIELA. Oly bátran, sőt, mondhatnám, merészen -
- DOMBI *örömmel.* Igazán? - Bravó! Ó, uram, adj neki minél több bátorságot! - Tehát erősen ostromolt?
- GABRIELA. No, azt éppen nem mondhatnám - eh, de mit is kérdesz tőlem ilyeneket?
- DOMBI. Ugyan ne légy oly gyermekes. Én vagyok a fővezér, tehát ismernem kell az ellenfél minden mozdulatát. Halld a dolog állását. Farkasné értésére adta a mérnöknek, hogy Aranka keze szabad. Ez tény. A második tény az, hogy Kovács ennek dacára most itt volt veled, s mint mondád, bátrabban lépett fel, mint eddig, ostromolt -
- GABRIELA. Ó, nem - azt nem merte!
- DOMBI. Nem? - Kár! Mert bajos kapitulálni, ha nem ostromolnak. No de végre is, nem lehetetlen. Van rá eset a történetben is.
- GABRIELA. Hogy érted ezt, bátyám?
- DOMBI. Úgy értem, kedvesem, hogy az elhatározás perce közelít, s nekünk össze kell szednünk minden erőnket a végső ütközetre. Még két utolsó kártyánk van. Az egyiket te fogod kijátszani, a másikat én.
- GABRIELA. S mi volna az?
- DOMBI. Én képviselőseget fogok neki ajánlani. Ez meg fogja tenni hatását. Mint képviselő, néhány év alatt szép karriert csinálhat, mert azt meg kell neki adni, hogy ügyes fickó.
- GABRIELA *határozottan.* Nem fogja elfogadni.
- DOMBI. Azt hiszed? Ily csalétekekkel különb halat is fogtunk már.
- GABRIELA. Csak nem gondold, hogy egy választókerületért megteszi azt, amit az én kedvemért nem tesz?
- DOMBI. Kérdés! A kerület nem bír nagyobb, de bír másnemű csáberővel, s az ízlések különbözők. De azért én is azt hiszem, hogy inkább tenné érted -

GABRIELA. No azért!

DOMBI. S éppen azért, kedvesem, neked kell a tüzelést elkezdened -

GABRIELA. Elkezdni? - De hiszen két hét óta egyebet sem teszek -

DOMBI. Igen ám, tüzelsz - de messziről. Ennek is megvan a haszna. Rést törünk vele a falon. De a várat messziről nem lehet elfoglalni. Egy sortűz az őrségre közelből, aztán egy merész ostrom, és zászlónk ott lobog a bástyán!

GABRIELA. Ah, ennyire csak nem feledkezhetem meg magamról!

DOMBI. De hát miért ne feledkezhetnél meg magadról? Ha a hegy nem jó Mahomedhez -

GABRIELA. Mahomed megy a hegyhez - ismerem bölcs mondásaidat.

DOMBI. Világos - de különben, itt a hegy is közelít Mahomedhez - hiszen magad mondád, hogy oly vakmerően viselte magát -

GABRIELA. Azaz - csak kissé bátrabban -

DOMBI. No lásd - ő Farkasné intrigái dacára feléd hajlik. Itt az alkalom! Egy merész támadás, és ő lábaidnál hever.

GABRIELA. Ah, de mit akarsz, csak nem tehetek neki nyílt vallomást?

DOMBI. Ez esetben folyamodhatol egy becses találmányhoz, a tollhoz. Ne félj, becsületes ember, nem fog visszaélni leveleiddel -

GABRIELA. Én írjak neki?

DOMBI. Úgy van. „Valami mondanivalód van - este tea után a tó partján megtalál” - közbe egypár ah! és ó! meg egypár felkiáltójel - ez elég -

GABRIELA. Ugyan mit gondolsz?

DOMBI. Ne légy oly skrupulózus! A tó partján a szabadban kissé fel s alá sétáltok - ne félj semmit, veled megyek, ott leszek a közelben - később véletlenül találkozunk - közrefogjuk a mérnököt - én voksokat kínálok neki - te sóhajtasz, - s a diadal bizonyos!

GABRIELA. Nem, az nem lehet. Mit gondolna ő rólam?

DOMBI. Ne feledd, édesem, Kovács Amerikában nevelkedett, s ott a nők sokkal emancipáltabb helyzetben vannak, mint itt. Ott mindennapi dolog, hogy nő kéri meg a férfi kezét.

GABRIELA. Ó! Ó!

DOMBI. Olvastál már amerikai regényt?

GABRIELA. Nem.

DOMBI. *félre.* Magam sem. *Fenn.* No lásd, alig van amerikai regény, melyben legalább egyszer elő ne fordulna, hogy a nő vall szerelmet a férfinak. Ez ott a bontonhoz tartozik. Kovács ily társadalmi fogalmak közt nőtt fel, s igen valószínű, hogy éppen ezt várja tőled.

GABRIELA. Ugyan mit gondolsz!

DOMBI. Azt, kedvesem, hogy ilyenkor az illem apró előítéleteivel törődni együgyűség. Jószágunkon, melyet közösen bírunk, temérdek a teher. Tudod, miből származott. A te pazarlásod -

GABRIELA. És a te kalandjaid -

DOMBI. No igen, mindkettőnk könnyelműsége folytán nyakig úszunk az adósságban. Az igaz, hogy nem koplalunk. Valahogy csak megélhetünk itt a vidéken - kocsin is járhatunk, egy kopott csézán, bálókba is mehetsz - Cseresnyésre meg Piripócsra; szó sincs róla, Piripócsra meg jó sokáig te lész a bálkirályné; ezeknek a vidéki gavalléroknak a szemét még ki lehet szűrni egy nyaklánccal cseh üvegből és egy selyemruhával, mely már háromszor volt megfordítva - ez mind igaz -

GABRIELA *fülét befogja.* Ó, hallgass el, te szörnyeteg!

DOMBI. De azért ez szomorú sors rád nézve, Gabriela! Számúzve lenni ide, az isten háta megé, mikor arra vagy hivatva, hogy a fővárosban játsszál szerepet! Neked Pesten a helyed - központja lehetnél a legfinomabb társaságoknak, kolomposok helyett miniszterek udvarolnának neked -

GABRIELA *elragadtatva.* Ó, igen! - Ez kellene nekem!

DOMBI. És ez csak tőled függ. Ha a tarczavölgyi vonal kiépül, jószágunk értéke felmegy, s engem mint a vonal indítóját megválasztanak képviselőnek. Pestre megyünk. Mint képviselő, egy-két iparvállalat - egy kis koncesszió - pár év alatt lefizetjük adósságainkat - te fényes házat tarthatsz - uralkodhatol - ragyoghatsz -

GABRIELA. Ó, mi szép volna ez!

DOMBI. Tehát megírod Kovácsnak a levelet?

GABRIELA *magához térve.* Nem - nem lehet.

DOMBI. Gondold meg - te lész a pesti bálók királynéja - excellenciás urak fognak körülted sürgölődni - még udvari bálókba is meghívnak -

GABRIELA *élénken.* Mit mondasz? Udvari bálókba?

DOMBI. Világos! Hisz őszünk van majdnem annyi, mint hitelezőnk.

GABRIELA *gyönyörrel.* Az udvarhoz!

DOMBI. Válassz a királyi udvar s a piripócsi kaszinó közt!

GABRIELA *küzdelemmel.* Tehát - igen - nem - talán - Ó hagyj el engem! *El balra szobájába.*

DOMBI. Üssük a vasat, míg meleg! *Utána.*

HATODIK JELENET

Bogossy, Egerváry, Aladár a kertből sétálva, majd Aranka.

- EGERVÁRY. A dolog egészen új előttem - köszén megyénkben!
- BOGOSSY. Előttem is. Itt öszültem meg, de soha hírét sem hallottam - no de hisz ön is meggyőződhetett róla Cseresnyésen, hogy semmi sincs a dologban -
- ALADÁR. Az áll, hogy ott mit sem tudnak róla, kivéve a bérlőt, ki írt - de végre is, ez csak nem álmodta az egész történetet!
- ARANKA *szobájából könyvvel.* Ah, zavarom? -
- EGERVÁRY. Éppen nem, kisasszony. Ejnye mily ócska könyvet olvas kegyed -
- ARANKA. A főispán úr könyvtárában találtam, nagyon mulattató -
- EGERVÁRY *nézi.* „Értekezés az öngyilkosság jogosultságáról.” A patvarba, s ön ezt mulattatónak tartja?
- BOGOSSY. Ejnye, kis húgom, tudod-e, mikor szoktak az ily kislányok, mint te, az öngyilkosság gondolatával foglalkozni?
- ARANKA. Mikor, bácsi?
- BOGOSSY. Hát mikor szerelmesek!
- ARANKA. De bácsi!
- EGERVÁRY. Nos, és mi véleménye van a kis filozófusnak az öngyilkosságról?
- ARANKA. Én - én nevetségesnek találom -
- ALADÁR. Mit mond?
- ARANKA. Mondom, nevetségesnek.
- EGERVÁRY. Minden öngyilkosságot, még azt is, ha valaki szerelemből -
- ARANKA. No természetesen. Hát nincs igazam, Kovács úr?
- ALADÁR. Azt hiszem nincs. Már hogy tarthat ön nevetségesnek például oly embert, ki szeret valakit; érzi, hogy nélküle nem tudna élni, ki egész életét ama gondolathoz köti, ki csak azon reménynek él, hogy boldog lesz vele - s egyszerre azt látja, hogy csalódott, hogy akit ő lénye minden hevével imád, mást szeret, vagy senkit sem szeret, mert szívtelen - s ki midőn reményeit egyszerre elfoszlni látja, a kétségbeesés önfeledésében fegyvert ragad, és golyót röpít agyába?
- ARANKA *félre.* Itt van ni, csakugyan szereti! No megállj, csúf ember! *Fenn.* Nem, az ily öngyilkosságot nem tartom nevetségesnek.
- ALADÁR. No lássa -
- ARANKA. De nevetségesnek tartom az embert, aki ily ész nélkül tud szeretni! *Félre.* Nesze neked, mért udvarolsz Gabrielának!
- EGERVÁRY. Hisz kegyed valóságos istentagadó -

BOGOSSY. Sebaj, húgom. Majd másképp beszélsz te, ha egyszer magad is -
 ARANKA *Aladárra néz lopva.* Csak nem tart bácsi rá képesnek, hogy szerelmes legyek? - Ó, az oly unalmas lehet!
 BOGOSSY. Nono, majd ha itt megszólal -
 ARANKA *ijedten szívéhez kap, félre.* Jaj, tán meghallották, - itt úgy dobog.
 INAS *jelent.* Méltóságos úr, vendégek érkeztek -
 EGERVÁRY. Ah, a holnapi konferenciára -
 BOGOSSY. Lássuk, kik jöttek -
 EGERVÁRY. Kovács úr, nem tart velünk? - Itt félig-meddig ön a házigazda -
 ALADÁR. De igen, megyek - *visszanéz.* Ah, szívtelen! *Mindhárman el.*

HETEDIK JELENET

Aranka, Katalin.

ARANKA. Ő megy - vissza sem néz - ah, Gabrielát szereti!
 KATALIN *szobájából egy levéllel.* Ott látom menni Kovácsot. Itt volt?
 ARANKA. Itt, anyám.
 KATALIN. S te ismét ily szomorú arccal? Sehogyszem vagyok veled meglegedve -
 ARANKA. De hát mit tettem, anyám?
 KATALIN. Semmit sem tettél, éppen az a baj. Míg Homokiné teljes gőzerővel dolgozik és halad előre, te itt állsz búsan, mint egy tilalomfa, oly arckifejezéssel, mely azt látszik mondani: „Kéretik mindenki ide nem közelíteni.” Tegnapelőtt is elnéztelek, amint a kertben sétáltak, s mondhatom, szépet láttam -
 ARANKA. Mit láttál?
 KATALIN. Azt, hogy az én kislányom úgy járkál, mint egy áldozatra vitt bárány, fel se mer nézni, minden tíz percben szól egyet - akkor is csak sóhajt. Így ugyan nem lehet valakit meghódítani! Mit akarsz? Hiszen Kovácsnak azt kell hinnie, hogy liba vagy! Míg az a másik - Homokiné -, hogy cseveg, mulat, nevetgél vele - valóban csodálom, hogy bír veled ez a Kovács csak annyit is foglalkozni! Tán csakis udvariasságból teszi, vagy azért, hogy Gabrielát bosszantsa -
 ARANKA. Ah, anyám - tehát azt hiszed -
 KATALIN. Hogy Gabrielának udvarol - világos!
 ARANKA *magában.* Ó, ő is azt hiszi!
 KATALIN. Ez baj; szó sincs róla, nagy baj - de azért még nincs veszve minden. Gabriela szép asszony, de - végre is - már régóta szépasszony, s veled a verseny ki nem állhatja. Itt tehát tenni kell.

ARANKA. Ah, anyám!

KATALIN. Azt tudom, hogy neked nem vesszük hasznodat, te nem törődöl szüleid érdekeivel; tehát magam fogok cselekedni. De miután a dolog némileg téged is érdekel, illik, hogy tudd, mi történik. Látod ezt a levelet?

ARANKA. Látom.

KATALIN. Tudod kinek szól? - Senkinek! - E levél így kezdődik: „Kedves barátném!”, és így végződik: „barátnéd, Katalin”, már ti. én. Szól mindenféléről, s a többi közt a végén ez áll: „Azt kérde, mit csinál Aranka? A kis bohó! Fülíg szerelmes egy mérnökbe - no, de még gyermek!” stb.

ARANKA. De anyám, hisz ez -

KATALIN. Nem igaz? Tudom, tudom, de az nem tesz semmit. Nem te mondd, én mondom - s én csalódhatom - az anyák az effélékben rendszeren csalódnak szoktak! - Mármint a levél itt feleltetik az asztalon, úgy, hogy neki kelljen megtalálnia -

ARANKA. De -

KATALIN. Nem fogja felbontani - azt hiszed? Ó, gondoltunk erre is! Először nincs bepecsételve, másodszor nincs rajta cím. Ő megtalálja - nyitott levél - otthagyni nem akarja, nehogy kíméletlen kezekbe essék - de nincs rajta cím - ha tehát meg akarja tudni gazdáját, fel kell bontania - ez könnyen megy, úgyis nyitva van. Felbontja tehát, és olvas: Kedves barátném! Ebből nem tudom, kinek szól, gondolja magában, meg kell néznie az aláírást. Aláírva: Katalin - ekkor szemébe ötlük az Aranka név, - nézd csak, nagyobb betűkkel van írva, mintha a toll véletlenül vastagabbat fogott volna - és ekkor - no ekkor már elolvassa!

ARANKA. De ha mondom -

KATALIN. Ha ő így írásban kapja, hogy te szereted, hogy tehát diadala biztos, csak akarnia kell - akkor akarni fog téged és a bondavölgyi vasutat - mert Gabrielába még nem szerelmes -

ARANKA. De hátha szerelmes?

KATALIN. Ó, az én szemem nem csal - még nem szerelmes belé! -

ARANKA. Nem anyám - ez nem lehet -

KATALIN. Ne félj semmit. Csak nem gondold, hogy téged kompromittálni foglak? Hiszen te kívül állasz a játékon -

ARANKA. *elszántan.* Nem, anyám, nem engedem!

KATALIN. Minő hang ez, leány! - S ugyan miért nem?

ARANKA. *szakadozva.* Mert ami a levélben van - az anyám - igaz! *Elfordul.*

KATALIN. Mit hallok? - Szereted őt?

ARANKA. Szeretem.

KATALIN. Már ez baj, lányom, baj - de végre is, nem változtat a dolgon -
 ARANKA. Hogyan, nem változtat?
 KATALIN. Persze nem - csak nem foglak ily kalandornak adni! Báróné lesz belőled, leányom, báróné. Ne félj semmit, nem mész a mérnökhöz.
 ARANKA. Nem, anyám, én sohasem megyek Szeleyhez.
 KATALIN. Micsoda? Csak nem akarsz ehhez menni?
 ARANKA. Nem. *Félre.* Ah, hisz nem szeret!
 KATALIN. No bizony; apácának meg csak nem neveltünk. - De ah - ott látom jönni Kovácsot. - Éppen jókor. E levelet most itt feledem az íróasztalon - *odateszi.*
 ARANKA. Nem, anyám, soha - *odaugrik s elkapja.*
 KATALIN. *haraggal.* Engedetlen gyermek! Tedd vissza rögtön - parancsolom.
 ARANKA. *remegve visszateszi.* Ó, anyám - megöl a széken -
 KATALIN. Jerünk. Ne félj, te nem kockáztatsz semmit. Csak te szeresd, én majd kikoszarozom. *Elvonja magával szobájába.*

NYOLCADIK JELENET

ALADÁR *egyedül, gondolatokba merülve jó.* Nem szeret - ó, nem szeret! És én, bolond, aki még remélni tudtam! Leül az íróasztalhoz. Verjük ki fejünkből - ha lehet! - *Levél? Nézi.* Nyitva van - nincs rajta cím - de irományaim közt feküdt, talán nekem szól. *Felnyitja.* „Kedves barátném!” - ez nem én vagyok. Aláírva: barátnéd, Katalin. Kit híhatnak e házban Katalinnak? *A levelet borítékba teszi, s felkel.* Meg kell tudnom - *indul.*

KILENCEDIK JELENET

Sólyom, Aladár.

ALADÁR. Ah, ön, uram? - tudtam, nem csalódtam! *Elébe siet.*
 SÓLYOM. Ön azt írta, bajban van, s tanácsomra, támogatásomra szorul - tehát eljöttem -
 ALADÁR. Ezer köszönet. S egyszersmind bocsássa meg, hogy nem magam mentem -
 SÓLYOM. Szót se erről, fiatal barátom. *Leül.* Tehát lássuk, mondja el, miben van rám szüksége, hogyha csak lehet, a dolgot szaporán elintézhessük, s én még ma hazamehessek, mert itt nem maradok - ezekkel az emberekkel egy fedél alatt lenni nem tudok. Halljuk tehát, mi baj?
 ALADÁR. Ha ön amellet marad; hogy még ma hazamegy -

SÓLYOM. Okvetlenül -

ALADÁR. Úgy szinte nem merek előállni kéréssel, mert az én dolgomat nem lehet pár óra alatt elintézni.

SÓLYOM. Hát mi volna az?

ALADÁR. Vizsgálataimban oly akadályokra bukkantam, melyeket magam elhárítani nem bírok, nincsenek meg a szükséges szakismereteim - aztán itt annyira nem lehet bízni senkiben -

SÓLYOM. Tehát a vasúti ügyről van szó?

ALADÁR. Arról.

SÓLYOM *felkel, fékezett bosszankodással.* Akkor - akkor, uram - kár volt önnek engem idehívnia.

ALADÁR. Mit hallok?

SÓLYOM. Én azt hívém, önt valami baj érte, magát, saját személyét, és siettem ide, mert ön tudja - dacára rövid ismeretségünknek, szeretem önt. Szeretem apjáért, szeretem magáért. Szívesen jöttem, s önért bármire kész volnék. De ön azt kívánja tőlem, avatkozzam ismét a politikába - s ezt nem teszem. Mondtam már egyszer önnek, rám nézve a világ nem létezik. Isten önnel.

ALADÁR. Csak nem akar elhagyni, uram?

SÓLYOM. De igen.

ALADÁR. Ah, ön neheztel reám! Kérem -

SÓLYOM. Nem neheztelek. Ön fiatal ember - nem gondolta meg, mit tesz. No de - *indul.*

ALADÁR. Legalább hallgassa meg kérésemet!

SÓLYOM. Minek tenném? Nehezebb volna megtagadnom. Ne vegye rossznéven e szavakat. Önért sokra kész volnék, de hogy visszavonultságomat elhagyjam - ezt nem tehetem. Nem nekem való világ ez. Az én elveimmel, az én meggyőződéseimmal én itt nem használhatok semmit.

ALADÁR. És vajon így gondolkozott-e ön ezelőtt húsz évvel is? Önnek nézetei akkor ugyanazok valának, melyeket most vall, - és ön mégis a haza első segélyhívására zászló alá sietett, ön küzdött, mint egy hős, vérét ontá és életét százszor kockára tette a hazáért!

SÓLYOM. Ah, az más. Akkor az ország veszélyben volt - akkor nem kívánt tőlem mást, mint az életet -

ALADÁR. S vajon kevésbé szent-e a haza ügye, ha a béke, mint akkor, midőn a harc munkáiban szorul reánk? - Higgyc el, uram, hőstetteket nemcsak a harcmezőn, hanem a béke munkáiban is lehet elkövetni! És lássa, most itt az alkalom. A közügy önnek csak tudományát s pár napi munkásságát kívánja - távol az emberektől - egyedül a nagy természetben, mely önnek temploma. Nem kell érintkeznie az emberekkel - sőt, ha a siker kedvez, ön lesz a nemezis sújtó karja, mely őket megbünteti.

SÓLYOM. Nem értem önt.

ALADÁR. Hír szerint Cseresnyés vidékén köszénnnek kell lennie. Ha önnek sikerülne e köszönet felfedezni, okvetlenül arra vezetnék a vasút -

SÓLYOM. S a Bondavölgy -

ALADÁR. Buknék a Tarczavölgygel együtt. A vasút nem kerülne az országnak áldozatába, a főváros harmadával olcsóbban kapná a tüzelőszert, az ország nagy részének ipara hatalmas lendületet nyerne - szóval -

SÓLYOM *komolyan.* Igazán nem kell ez emberekkel érintkezniem?

ALADÁR. Egy percig sem.

SÓLYOM. Úgy hát adjon munkát - dolgozni fogok.

ALADÁR. Ah, köszönet, köszönet! Ó, tudtam, hogy ön nem fogja kérésemet megtagadni! Tehát, hogy áttérjünk a részletekre -

SÓLYOM. Megálljunk, barátom. - Nem tehetnénk inkább egy sétát a szabadban? - Nem akarnék itt találkozni valakivel -

ALADÁR. Amint parancsolja, uram. Csak engedje meg, hogy irományaimat előbb szobámba vigyem. *Íróasztaláról egy csomó írást vesz, s szobájába viszi jobbra.*

DOMBI *Gabriela ajtaján jó, Sólymot meglátva, visszavonul.* Mit látok, Sólyom? Vajon mit keres ez itt?

ALADÁR *visszatér.* Így, uram, mehetünk - *karjára ölti.* Tehát, amint mondtam - *el*

Sólyommal, hátul jobbra.

TIZEDIK JELENET

DOMBI *levéllel jó elől balról.* Elmentek! Így - a levél kész - légyott Gabriélától este a tó partján - ez megteendő hatását. Nincs itt senki? - nincs - beviszem! *Bemegy Aladár szobájába, s visszatér.* Íróasztalára tettem. Ha vacsora után szobájába megy, okvetlenül meg kell találnia. - Ah, jön valaki! *A középasztalhoz ül, s újságot olvas.*

TIZENEGYEDIK JELENET

Egerváry, Dombi, Fehér, Kolompos, Bogossy, Farkas, Gabriela, Katalin, Aranka, Aladár, pár vendég jönnek bal felől. Inasok gyertyákat hoznak.

EGERVÁRI. Íme, uraim, aki kártyát parancsol -

FEHÉR. Egy parti tarokkra, uraim - *többekkel jobb oldalt leül játszani.*

FARKAS. Már én csak az újságokat nézem. *Vesz egy csomót; leül a középasztalhoz, olvas.*

ALADÁR *elől, balról.* Aranka kisasszony! - Megenged egy kérdést?

ARANKA. Mit kíván?

ALADÁR. Nem tudná nekem megmondani, kit hívnak e házban Katalinnak?

ARANKA *félre.* Nagy ég! Megtalálta a levelet!

ALADÁR. Nem tudja talán?

ARANKA *zavarban.* De igen - talán a mama -

ALADÁR. Az ön mamája?

KATALIN *közbelép.* Mit hallok, itt mamát emlegetnek? Az én vagyok!

ALADÁR. Éppen nagysádról beszéltünk - egy levelet találtam -

KATALIN. Megtalálta? - Hála istennek - nem tudtam, hová lett - kézikosaramból kellett kiesnie - Szántaynének írtam. *Félre.* Viktoria, elolvasta! *Fenn, tettetett zavarral.* Ah, de talán -

ALADÁR. Mondhatom, nagysád - nem olvastam -

KATALIN *félre.* Mily becsületes képpel tud hazudni!

ALADÁR. Irományaim közt találván, s nem lévén rajta cím, fel kelle nyitnom - s megvallom, kénytelen voltam a megszólítást és aláírást elolvasni - de többet nem is -

ARANKA *félre.* Hála istennek.

KATALIN *félre.* Hátha mégse olvasta?

ALADÁR. Mindjárt vissza is szolgáltatom - *zsebébe keres.* Hova is tettem csak? - ah, igaz, irományaimmal együtt íróasztalomra tettem - megyek érte -

ARANKA. Ó, kérem, siessen -

KATALIN. Ó, ne fárasza magát! A mai postáról úgyis elkésett már, majd holnap - bízunk diszkréciójában! - *Félre.* Tán csak elolvassa?

ARANKA *félre.* Ah istenem!

ALADÁR. Amint parancsolja, nagysád.

KOLOMPOS. Nos, mi újság, tanácsos úr?

DOMBI. A hírlapokban semmi. De azért van újság. Mit gondolnak, uraim, kit láttam itt az elébb?

KOLOMPOS. Nos?

DOMBI. Sólyom Benedeket.

FEHÉR. Ne mondja!

KOLOMPOS. Hát az a vén medve is kibújt odújából?

BOGOSSY. Már az igaz, tíz éve nem láttam emberek között.

KATALIN. Nem is jár az sehová.

FARKAS. Bizonyára rossz a lelkiismerete -

BOGOSSY. Azért kerüli az embereket -

DOMBI. Már én is gondoltam, hogy valami nagy bűnnek kell lelkét terhelnie -

BOGOSSY. Aztán azt mondják róla, hogy republikánus -

DOMBI. Meg ateista!

ALADÁR. *félre.* Hogy egyetértene, midőn egy becsületes embert kell rágal-
mazni!

DOMBI. Nem tisztel az sem istent, sem embert -

ALADÁR. Még tán önöket sem -

DOMBI. *bosszúsan.* Meglehet.

FEHÉR. Ah, az régi dolog, az rossz ember!

DOMBI. Rossz hazafi!

ALADÁR. Természetesen, rossz hazafi! Tíz csatában nézett szembe a halállal,
százszor kockára tette életét -

FARKAS. De hát mi az?

ALADÁR. Az igaz, az élet semmi! Életét mindenki kockáztathatja -

DOMBI. Világos! Hiszen élete mindenkinek van -

ALADÁR. Persze! S én meg vagyok győződve, hogy ön is -

DOMBI. Én?

ALADÁR. Hogy ön is kockáztatta életét a hazáért.

DOMBI. Azaz - nem - ahogy vesszük - akartam, de nem lehetett, véletlenül
éppen beteg voltam -

BOGOSSY. No hiszen el kell ismerni, hogy az is valami; de végre is - nem sok -

DOMBI. Ezt minden béres megteheti -

BOGOSSY. De hát mit tett ő azonkívül? - Távolság tartja magát mindentől -

FEHÉR. Nem törődik a megye ügyeivel -

FARKAS. Nem gondol az ország dolgával -

DOMBI. Nem vesz részt semmi vállalkozásban -

BOGOSSY. Nem pártol semmi hazafias intézetet -

FARKAS. Még újságot sem tart -

DOMBI. Minek is tartana? Mit érdekli őt a haza ügye?

BOGOSSY. Szóval, rossz ember -

DOMBI. Rossz hazafi -

ALADÁR. Már az igaz, hogyha így él, rossz hazafi! Mennyivel jobb hazafiak
akkor azok, kik részt vesznek minden gyűlésben, minden konferen-
ciában, érdeklődnek minden közügy iránt, egész idejüket a nép
érdekeinek szentelik, mint például - önök, uraim!

BOGOSSY. Mi? - no persze - az egészen más!

DOMBI. Hiszen mi! - no, az természetes -

ALADÁR. Meg kell vallanom, uraim, hogy amióta szerencsém van az önök körében lenni, egészen más ember lett belőlem. Meglepetve tapasztaltam az élénk érdeket a közügy iránt - ez az önzetlenség, ez a hazafiság, mely itt az egész levegőt betölti, melyet önkénytelenül magunkba szívunk - a jó példa - melyet önök adnak -

BOGOSSY. Ó, kérem - szívesen tesszük -

DOMBI. Hisz kötelességünk!

ALADÁR. Más nemzet fia el se hinné, ha valaki azt mondaná neki: íme nézd! Egy nem is nagy fontosságú kérdés, egy szárnyvasút ügye mennyire fel képes költeni az egész megye figyelmét! Ha idegen ember önöket látná, amint itt hetek óta sűrögnek, dolgoznak, hatni és használni igyekeznek szóval és tettel - nem is hinné el, hogy mindez csak a közügyért történik, hogy a rugó, mely ennyi embert mozgásba hoz, a tiszta hazafiság érzelme!

BOGOSSY. Ó, ön túlságosan dicsér - lássa - ez nálunk már nem is érdem, ezt mi már megszoktuk.

DOMBI. Ez már vérünkben van -

BOGOSSY. Kérem, kérem, ami önt illeti, tanácsos úr -

DOMBI. Micsoda? Csak nem szándékozik ön hazafiságomat kétségbe vonni?

BOGOSSY. Éppen nem. Nem szoktam senki hazafiságában kételkedni.

DOMBI. No azért!

BOGOSSY. De mégis azt hiszem, hogy ha az a vasút -

DOMBI. Nos, ha az a vasút?

BOGOSSY. Hogy ha ön nem a Tarczavölgyben laknék -

DOMBI. *haraggal.* Még tán azt akarja ön mondani, hogy én csak azért pártolom a tarczavölgyi vonalat, mert ott lakom? - ön, ki csak azért korteskedik a bondavölgyi vonal mellett, hogy a vasút saját kúriája előtt álljon meg!

BOGOSSY. *dühösen.* Kikérek minden gyanúsítást!

ALADÁR. Az istenért, uraim, béküljenek meg. Hisz önök félreértik egymást! Bogossy úr a bondavölgyi vonalat pártolja, mert annak célszerűségéről van meggyőződve; mit tehet ő róla, hogy jószága véletlenül éppen ott fekszik?

BOGOSSY. Világos! Hisz nem én csináltam a földet!

DOMBI. De akkor én sem tehetek róla -

ALADÁR. Dehogy tehet! Már ki kételkednék benne, hogy ön a tarczavölgyi vonal részén állna, még akkor is, ha a Bondavölgyben laknék?

DOMBI. Úgy van, a haza érdeke mindenek fölött!

ALADÁR. Valamint Bogossy úr a Tarczavölgy híve volna, ha ezt tartaná helyesebbnek, dacára annak, hogy a Bondavölgyben lakik.

BOGOSSY. Nohát! Hisz ez világos, mint a nap!

ALADÁR. Azért, uraim, ne kételkedjünk egymás hazafiságában! Annál kevésbé, miután ma mélyebben behatunk a dolog lényegébe, egy kérdéssel fogunk szemben állni, melyet az európai államtudománynak még nem sikerült megoldani, de mely iránt Amerika már tisztában van magával. S e kérdés: vajon egyáltalában ellenkezhetik-e az egyéni érdek a közérdekkel? Mert mi az állam más, mint az egyes polgárok társasága? S így ami a résznek használ, használ az egésznek.

DOMBI. Ez csakugyan megfontolást érdemel.

ALADÁR. Ennélfogva én meg vagyok győződve, hogy az egyéni érdek a közérdekkel sohasem jöhet összeütközésbe. Amerikában legalább ez elv általánosan el van fogadva.

BOGOSSY. De mégis meg kell vallanunk, hogy ily összeütközés, legalább látszólag - mégis előfordulhat, s ilyenkor -

ALADÁR. Látszólag! - Igen, helyesen mondá ön, csupán látszólag, s csak ez, ami a kérdést néha bonyolulttá teszi -

DOMBI. Magam is úgy tartom.

ALADÁR. De ilyenkor is van biztos mértékünk, mellyel ítélnünk. Miután az ellentét az egyéni és közérdek közt csak látszólagos lehet, ily esetekben a legbiztosabb óvszer a hazafiatlanság ellen, ha saját egyéni érdekünket követjük, mert így biztosak lehetünk benne, hogy habár a külszín mást mutatna is, mégis végelemzésben a haza érdekét szolgáljuk.

BOGOSSY. Persze - azaz - *félre*. Úgy látszik, ez ismét csúfolódik.

INAS *jelent.* Az estebéd fel van hordva!

EGERVÁRY. Teához, uraim s hölgyeim, ha úgy tetszik -

GABRIELA. Akar lovagom lenni?

ALADÁR. Asszonyom! *Karját nyújtja s el. A többiek utána. A színpad üres, beesteledik. A holdvilág egy ablakon besüt. Halk zene. Pár pillanat múlva.*

TIZENKETTEDIK JELENET

Gabriela, Aranka, Dombi, Bogossy.

GABRIELA *szobájából jó, köpenybe burkolódzva.* Oly setét van - alig látok -

BOGOSSY *hátulról szivarozva jó.* Tizenegy óra - menjünk aludni - *meglátja a színpad balján elölálló Gabrielát.* - Mi az? - Mintha ott Homokinét látnám -

GABRIELA *Bogossy jövetelére megáll, de őt nem látja.* Lépteket hallok - *fülel.*

DOMBI *hátulról jó.* Bogossyba ütközik, ki egy oszlop mellett áll. Hó! Ki az?

BOGOSSY. Pszt! Nézzen csak oda, tanácsos úr.

DOMBI. Egy nőalak a sötétben!

BOGOSSY *megfogja.* Hasonlít az ön húgához - ugyan mit akarhat?

DOMBI *félre.* Az ám! *Fenn.* Ugyan mit gondol? - Jöjjön - *Bogossyt háttal akarja Gabriela felé fordítani, ez nem hagyja magát.* Ugyan jöjjön! Nincs ott senki! *Aranka kilép szobájából bal oldalt.*

GABRIELA *ki ezalatt lassan átment a szín jobbára.* Ott is jön valaki - hova bújjak? *A jobb oldali ablak függőnye mögé bú.*

ARANKA *remegve.* Nem szabad olvasnia! Ne tudja, hogy szeretem! Azt mondta, íróasztalára tette - *lassan jobbra megy.*

DOMBI *ki eddig Bogossyt igyekezett félrefordítani.* De mégis, önnek igaza van - ott megy egy nő - de ez inkább az ön húgához hasonlít!

BOGOSSY *félre.* Az ördögbe, Aranka! Mit csinál ez itt? *Fenn.* Már hogy gondolhat ilyet? Jöjjön. *Dombit háttal fordítani igyekszik Arankához.*

ARANKA *Aladár ajtajához lépve.* Ó, istenem! - Úgy reszketek - csak meg ne lásson senki - gyorsan - gyorsan - *bemegy.*

GABRIELA *a függöny megöl.* Mi ez? Aranka? Hát így vagyunk? - *Aladár ajtajához fut és hallgatózik.*

BOGOSSY *Dombival küzdés közben előrefordul.* De ha mondom, hogy az ön húgához hasonlít - nézze csak, ott van a mérnök ajtajánál -

DOMBI. Eh, ön csalódik! *Félrefordítja.*

GABRIELA. Nem hallok semmit! - Ah. *Félreugrik, s a falhoz lapul.*

ARANKA *Aladár szobájából jó, kezében levél.* Megvan, megvan, - ó, istenem, úgy reszketek -

DOMBI *hátról.* De mégis - nézze csak - mintha az ön húga volna. *Előrevonszolja Bogossyt.*

BOGOSSY. Eh - az ördögbe - jöjjön ha mondom - *elhúzza magával.*

ARANKA. Erőm elhagy - ó, istenem! *El szobájába.*

GABRIELA *egyedül.* Mi volt ez? *Aladár ajtajához rohan, s benyit.* Senki! *Gyorsan.* Ha itt nincs, úgy ott van! *Kifelé mutat.*

DOMBI *befut.* Alig tudtam megszabadulni tőle - Gabriela! Gabriela!

GABRIELA. Itt vagyok, bátyám!

DOMBI *megtalálja, karjára ölti.* Jerünk a tóhoz!

GABRIELA. Pszt! *A bejövő Bogossy elől félreállnak, hátról jobbra.*

Bogossy hátról befut - körülfutja a szobát, nézve, keresve, Aladár nyitva álló szobájába betekint, végre Aranka szobájába megy.

GABRIELA *Dombi karján, előrejönnek.* Menjünk, bátyám - miénk a vasút! *El.*

A függöny legördül.

NEGYEDIK FELVONÁS

Ugyanazon díszlet.

ELSŐ JELENET

Gabriela, Aranka.

- GABRIELA *egyedül, a színpad közepén álló asztalnál ül, hímez. Nem volt a tónál! - Ó, majd megölt a szégyen, a bosszúság! - Csak tudnám, megkaptam-e levelemet? - Ha nem, úgy még nincs veszve semmi - de Aranka? - nem értem, mit keresett éjjel Kovács szobájában?*
- ARANKA *szobájából jó. Jó reggelt, Gabriela. Kifelé megy.*
- GABRIELA. *Jó reggelt. Félre. Ebből kivesszek valamit fenn, Aranka!*
- ARANKA *hátról a csarnokban. Hívtál?*
- GABRIELA *felkel, hátramegy. Szeretnék veled pár szót szólni.*
- ARANKA. *Szívesen. Félre. Ugyan mit akarhat? Előrejönnek.*
- GABRIELA. *Nem is tudom, hogy kezdjem - ez a vasút oly sajtószerű helyzetbe hozott egymás iránt -*
- ARANKA *bámulva. A vasút, minket?*
- GABRIELA. *Hogyan? Hát nem veszed észre? - Bátyám alig néz a te bátyádra - atyád csak úgy félvállról köszön nekem - kerülnek egymást - társaságban széthúzódnak - mintha két ellenséges tábor állna szemközt - ez az állapot tarthatatlan! - Hisz így nem lehet itt megélni! A táncos sem azt nézi táncosnéjában, ha szép-e, ügyes-e, hanem azt, hogy melyik párthoz tartozik - ah, ez véget vet minden mulatságnak, megöl minden barátságot!*
- ARANKA. *De hát miért mondd te ezeket nekem? Hát vétettem én ellened valamit?*
- GABRIELA. *Azt éppen nem, de - látod, őszintén szólok - úgy vettem észre, hogy te is idegenkedel tőlem, amióta -*
- ARANKA. *Én? S mióta?*
- GABRIELA. *Amióta a vasút felmerült, és Kovács idejött.*
- ARANKA. *Ah, dehogy! Elfordul.*
- GABRIELA *félre. Elpirult! Fenn. Látod, kedvesem, ez nekem fáj, annál inkább, mert nem adtam rá okot. Oly jó barátságban éltünk egy éven át, bál előtt együtt tanácskoztunk toalettünk felett, bál után együtt szóltuk meg táncosainkat, együtt örültünk, mulattunk, és most - most elmégysz mellettem, alig mondva egy hideg „jó reggelt!”*
- ARANKA *zavarban. - De - én nem tudom -*

GABRIELA. De én tudom, hogy mindez a vasút miatt van. Pedig lásd, nekünk nincs okunk egymásra haragudni. Hagyjuk ezt a férfiaknak! Küzdjenek ők egymással, mi nők pedig ezalatt esküdjünk össze, és kössük meg hátuk mögött a békét! Legyünk ismét a régiek! Nos, akarod?

ARANKA. Már hogyan akarnám?

GABRIELA. *kezét megfogja.* Így, szent a béke. Jer hát, ülj ide mellém; már oly régen nem fecsegtünk bizalmasan - pedig úgy szerettem volna már veled beszélni valakiről - majd kifúrta az oldalamat -

ARANKA. Valakiről?

GABRIELA. No igen, új udvarlónkról - mert azt csak láttad, hogy mindkettőnknek teszi a szépet -

ARANKA. *félig neheztelve, félig mentegetőzve.* Nekem ugyan nem.

GABRIELA. No jó - értem. Én asszony vagyok, te leány, s így én bevallhatom udvarlóimat, te nem - ez természetes -

ARANKA. De biztosítlak, nekem nem udvarol.

GABRIELA. Akkor hát nem tudom, mit csináltok együtt órák hosszat, hacsak nem tanulsz tőle mérnökséget.

ARANKA. De Gabriela!

GABRIELA. No lásd, én nem tagadom, hogy nekem udvarol, sőt bevallom azt is, hogy nekem tetszik -

ARANKA. *gyorsan.* Gabriela, te szereted őt!

GABRIELA. *hátradőlve, gúnyos mosollyal.* Ugyan mi jut eszedbe? Egy ilyen mérnököt? Eszem ágában sincs, de úgy faluhelyen, szükségből -

ARANKA. *felugrik, félre.* Még gúnyolni meri őt!

GABRIELA. Tudod, *faute de mieux,* be kell érnünk vele -

ARANKA. *komolyan.* Gabriela, ez nem igaz. Te szereted.

GABRIELA. Ugyan ne bolondozzál - hahaha!

ARANKA. *zsebéből kikap egy levelet, Gabriela nem látja, aztán szenvedélyesen hozzá fut.* Pedig ha tudnád -

GABRIELA. *meglepetve.* Ha tudnám? mit?

ARANKA. *erőt vesz magán, félre.* Nem - nem teszem. *A levelet elrejtí, fenn.* Semmit - semmit -

GABRIELA. *felkel, ráhajol vállára hátulról, édeskés hangon.* Bocsánat, kedvesem, ha megsértettelek -

ARANKA. *erőltetett nyugalommal.* Nem sértettél meg.

GABRIELA. Vagy tán azért neheztelsz, amit róla mondtam? *Kezét megfogja.*

ARANKA. Eressz, Gabriela!

GABRIELA. No bizony! - Vagy nini! - *Hitetlenül.* Csak nem vagy te szerelmes beléje? *Aranka hallgat.* Úgy bocsáss meg, kedvesem - erre nem gondoltam -

ARANKA. Kár is lett volna rá gondolnod, mert nem igaz.

GABRIELA. *kezet elereszti, hiszékenyen.* Nem igaz? No, annál jobb.

ARANKA. *félre.* Ki nem állom tovább! *Fenn.* Isten veled, Gabriela, anyámhoz kell mennem. *Elsiet.*

GABRIELA. *hátramegy, utána néz.* Szereti! *Hátul egy oszlophoz támaszkodik.* De hát szereti-e Kovács is? - Miatta nem jött-e tegnap a tóhoz? - Ó, e bizonytalanság oly kínos!

MÁSODIK JELENET

Gabriela, Aladár.

ALADÁR. *iratokkal szobájából.* Így. Reggelig dolgoztam, készen vagyok. Súlyomtól még semmi hír, s ha délig sem jön, jele, hogy reményünk megcsalt - a Bondavölgy vasutat kap - Aranka Szeleyhez megy és én? - Ah, hisz úgysem szeret.

GABRIELA. *észrevette, előrejő, félre.* Ah, úgy remegek - nem merem megszólítani -

ALADÁR. Ah, ily jókor már fenn? Jó reggelt, asszonyom.

GABRIELA. *kezet ád.* Jó reggelt -

ALADÁR. Ön ma oly halvány -

GABRIELA. Nem tudtam aludni - fejem fáj! - De ön, ön is halványabb a szokottnál - mit csinált?

ALADÁR. Az éj nagy részét íróasztalomnál töltém -

GABRIELA. *félre.* Ah, íróasztalánál! *Fenn.* S mit csinált?

ALADÁR. Dolgoztam.

GABRIELA. *türelmetlenül.* S mielőtt dologhoz fogott volna, nem csinált semmit?

ALADÁR. Mielőtt dolgoztam? - De igen! Levelet bontottam fel, mely az estve érkezett -

GABRIELA. *félre.* Elvesztem! *Fenn.* S érdekesek voltak e levelek?

ALADÁR. No - amint vesszük -

GABRIELA. *félre.* Mily nyugodt! Hátha mégsem kapta meg?

ALADÁR. De én valóban nem tudom, mit érdekli önt ez -

GABRIELA. Igaza van - magam sem tudom - de lássa - az ember néha kérdéseket tesz anélkül, hogy tudná, miért? Ok nélkül - szeszély! Aztán úgy ki vagyok merülve!

ALADÁR. Még mindig fáj a feje?

GABRIELA. Köszönöm, barátom, már nem - De ah, most veszem észre - egy szó szaladt ki számon, melyet most ejtél ki először -

ALADÁR. Ön barátjának nevezett -

GABRIELA. Bocsánat, visszavonom -

ALADÁR. S már miért? Hát nem fogadna el barátnak?

GABRIELA. Ön feleli, hogy a barátság nem lehet egyoldalú -

ALADÁR. Az igaz - akkor önnek is bele kell egyeznie, hogy barátnémnek nevezem -

GABRIELA. S miért ne? Tegye! *Kezet ad.*

ALADÁR. Köszönet. *Félre.* Bárcsak azt jelentené ez, hogy vége az ostromnak!

GABRIELA. Ne köszönje oly hamar - hátha megbánná? - Mert ne feledje, a barátság jogot ad.

ALADÁR. Melyekkel ön nem volna képes visszaélni -

GABRIELA. Ön oly határozottan beszél, hogy szinte kedvem volna próbára tenni -

ALADÁR. Bátran, kis barátném!

GABRIELA. Jól van tehát. De várjon - miképp! - Szeretnék valami nagyon furcsát kigondolni - *gondolkozás után.* Megvan. Tehát én mindjárt egy tanáccsal kezdem. Elfogadja? *Leül.*

ALADÁR. *leül.* Köszönettel -

GABRIELA. De nem szabad félreértenie - mert a dolog kissé kényes -

ALADÁR. Nincs kényes dolog, asszonyom, ha őszinték akarunk lenni -

GABRIELA. Az igaz - de ne feledje, ez tisztán baráti tanács -

ALADÁR. Természetesen.

GABRIELA. Tehát - *félre.* Bátorság, ne hagyj el. *Fenn.* Tehát - önnek nem kellene annyit foglalkoznia Arankával.

ALADÁR. Nem kellene annyit -

GABRIELA. Arankával foglalkoznia, úgy van. Lássá, a világ rossz; faluhelyen, kisvárosban hamar kész a mendemonda - s miután önnek úgyszólván komoly szándéka - mert hiszen nincs -

ALADÁR. Már hogy is volna! *Félre.* Hát még mindig így vagyunk?

GABRIELA. Természetesen. Önnek más nő kell, nem ily falusi egyszerűség. Ön előtt fényes pálya áll, önnek oly nőt kell vennie, kit bátran a világ elé állíthasson -

ALADÁR. Mint például -

GABRIELA. Hagyjuk most a példákat. Csak figyelmeztetni akartam önt baráti-
lag, Aranka jó hírneve érdekében -

ALADÁR. És én köszönettel fogadom barátságának e bizonyítékát - bár valóban, nem érzem vétkesnek magamat -

GABRIELA. Nem-e? Hiszen kéthét óta valahányszor ön kirándulásaiból visszatér, mindig őt keresi fel először - órák hosszat sétálnak a kertben -

ALADÁR. Ah, kis barátném, ön túloz!

GABRIELA. A világerért sem! Ön persze el van fogulva, de én biztosítom, hogy ha más szemével nézné önmagát, e más szem azon észleletre hozná önt, hogy Kovács és Aranka - értik egymást!

ALADÁR. Ah asszonyom, önnel Aranka jó hírnevéért való aggodalma rémképeket láttat. Én azt hiszem, alig tölték vele több időt, mint amennyit szerencsém volt az ön körében tölthetni - és azért vajon állíthatja-e valaki, hogy ön és én -?

GABRIELA. Hahaha!

ALADÁR. No lássa, ön maga is nevet.

GABRIELA. De mily gondolat? - Ez egészen más!

ALADÁR. Lássa, szeretek Arankával elfecsegni, mert szép és kedves gyermek, szeretem az ön társaságát, mert ön szép, szellemdús nő - sőt, ma reggel óta az én kis barátném - de mit bizonyít ez?

GABRIELA. Semmit, természetes. De az csak jelent valamit, ha egy fiatal nőt egy férfi szobájából látunk kijönni, mint például -

ALADÁR. Például?

GABRIELA. Például Arankát az ön szobájából.

ALADÁR. Mit mond Ön?

GABRIELA. Hogy Aranka tegnap este tizenegykor az ön szobájában volt.

ALADÁR. Lehetetlen!

GABRIELA. Láttam!

ALADÁR. *félre.* Mi lehet ez? *Fenn.* Hisz én akkor a főispánnal beszélgettem a verandán -

GABRIELA. Tehát nem volt ön szobájában?

ALADÁR. Nem - de hát hogy is gondolhat ilyet?

GABRIELA. No, ez persze nagyot változtat a dolgon. Így nincs ok aggodalomra. - Tehát ne beszéljünk többé róla. Nincs kedvem ifjú barátságunkat kockáztatni. *Fel s alá jár, rövid szünet múlva.* Apropos, hallotta már tervemet ma estére?

ALADÁR. Még nem.

GABRIELA. Ön tudja, hogy a minap néhány régi csónakot fedeztem fel a majorban, melyek már évek óta nem voltak használatban. A főispán kérésre kijavíttatá, s így ma este a kerti tón sétacsónakázást tehetünk.

ALADÁR. Az igaz, éppen holdtölte van. *Kezét zsebre dugja.*

GABRIELA. Szeret ön csónakázni?

ALADÁR. No - azaz - biz én nemigen lelkesülök érte. *Félre.* Aranka az én szobámban!

GABRIELA. Ah, gondolja meg - egy szép nyári estve - a hold ezüstszalaggal metszi át a tó tükörsima felületét - a tücsök egyhangú szava, mint a nagy természet órapercenése félálomba ringatja a lelket - *karját Aladár karjába ölti* -, körülöttünk minden csendes - a szellő alig meri a fák leveleit susogtatni, nehogy a kedély ez ünnepélyes perceit zavarja - csak a távolból üti meg fülünket egy méla furulya hangja, melyen az ifjú pásztor eped távol kedvese után - ilyenkor ketten egy kis hajóban - ah, ez oly jótévesztő érzés - a kebel tágul - a szív könnyül -

ALADÁR. Az ember échauffirozza magát az evezésben, hólyagot húzat a tenyerén, csupán azon boldogító öntudatért, hogy alatta - víz folyik! *A szín közepén állnak, karöltve.*

GABRIELA. Ah, hallgasson!

ALADÁR. Aztán az a szép esti táj - a hold süt, mert így van megírva a kalendáriumban - minden csendes, mert mindenki alszik - aztán az a méla furulyaszó! - ki tudja, nem azért fújja-e valami korhely bojtár, hogy vele étvágyát megcsalja?

GABRIELA *karját kirántja.* Ah, ön a megtestesült próza! Önben semmi költészet.

ALADÁR. Ó, van! Higgye el, van bennem is, és van a vízben is, de nem mikor csendesen nyugszik lábaink alatt, hanem midőn féket veszelve háborog. Az orkán óriási erővel vágat végig a tenger végtelen színén, és felszántja fenékig - a hullámok hegy magasságnyira csapnak fel, mint megannyi titán, mely az eget akarja megostromolni - alul pokoli zajjal csatáznak a habok - fejünk felett az ég dörög, és villámai megvilágítják a lázadó természetet - ah, asszonyom! Ilyenkor ott állani a hajó ormán, hidegvérrel szembenézni a veszéllyel, mely minden percen örök sárba temethet - ez a költészet, asszonyom! A bátorság, melyet a halállal szemben érzünk, óriássá emel önmagunk előtt - ilyenkor közelebb érezzük magunkat Istenhez!

GABRIELA *elragadtatva.* Igen - mint szeretnék ott állni ön mellett - bátorsága bátorságot öntene belém - szembenéznék a halállal együtt - együtt -

ALADÁR *más hangon.* Csakhogy ennek is megvan a rossz oldala. Az ember könnyen meghúti magát, és náthát kap tőle. *Gabriela megdöbbenve néz rá.* Ez pedig igen kellemetlen.

GABRIELA. Igen, ez nagyon kellemetlen.

HARMADIK JELENET

Dombi, Aladár, Gabriela.

- DOMBI *jő.* Jó reggelt, húgom, jó reggelt, mérnök úr -
- ALADÁR. Szolgája.
- GABRIELA *titkon.* Bátyám, mindennek vége!
- DOMBI. Megkapta leveledet?
- GABRIELA. Nem, gondolom.
- DOMBI. Úgy még van remény. Hagyj magunkra. *Gabriela elsétál, Dombi kezét dörzsölve Aladár felé megy.* Nos, tehát végre megjött a konferencia napja.
- ALADÁR *kelletlenül.* Megjött.
- DOMBI. Ön mármost ismeri az egész megyét. Hát hogy tetszik?
- ALADÁR. Hát - tetszik.
- DOMBI. És a Tarczavölgy? Nemde szép vidék?
- ALADÁR *félre.* Hát ez mégsem nyugszik?
- DOMBI. A természet mit sem tagadott meg tőle; csak az hiányzik, amit az emberi kéz adhat meg -
- ALADÁR. Azaz a vasút -
- DOMBI *csudálkozva néz rá.* Éppen azt akartam mondani. S higgye el, uram, ez a nép megérdemelné a vasutat, oly derék, munkás nép, és oly hálás, aki egyszer jót tett vele, azt többé el nem feledi -
- ALADÁR *félre.* Értelek! *Összevonja karjait, elébe áll.* Tehát a tarczavölgyi nép hálás?
- DOMBI. De mennyire! S én azt hiszem, ha ez a vasútvonal építtetnék ki -
- ALADÁR. A tarczavölgyi nép engem hálából megválasztana képviselőnek -
- DOMBI. A manóba! Éppen ezt gondoltam. De hát ki mondta önnek?
- ALADÁR. Senki - senki - csak úgy gondoltam -
- DOMBI *félre.* Jól megy, félúton jön előmbé! *Fenn.* Ön tehát már gondolkozott e tárgyról?
- ALADÁR. Úgy van; gondolkoztam afelett, hogy mit tennék, ha alkalmam nyílnék magamat megválasztatni?
- DOMBI. Nos, és mit tenne? - Mert az alkalom itt van, s én nemesi parolámra biztosítom önt a sikerről.
- ALADÁR. Hát azt tenném, hogy - nem választatnám meg magamat.
- DOMBI. Nem?
- ALADÁR. No persze. Nem nekem való az -

DOMBI. De gondolja meg -

ALADÁR. Mit gondol ön? - A képviselőség igen háládatlan hivatal. Öt forint napidíjért az egész délelőttöt a házban, a délutánt az osztályokban tölteni - ez uraknak való foglalkozás. Nekem az idő pénz, s én időmet jobban tudom értékesíteni.

DOMBI *félre.* Hogy beszél, hisz ez az ember csupa önzés! - Hátha mégis - *fizetést mutat.* De most már késő! *Fenn.* De hát a siker, a dicsőség?

ALADÁR. A dicsőség? - Szép, de tudja, nem lehet - megfogni!

DOMBI *félre.* No szépen vagyunk!

ALADÁR *más, szigorú hangon.* Van még valami mondanivalója, uram? *Feléje megy.*

DOMBI *Aladár tekintete elől hátrálva.* Nincs - nincs - semmi - ajánlom magamat - *elkullog.*

NEGYEDIK JELENET

Aladár, Aranka.

ALADÁR. Haszontalan! De amit Homokiné mondott - Aranka éjjel az én szobámban - mit jelentsen ez? - *Aranka jó szobájából.* Ah, éppen jókor, meg kell tudnom. Jó reggelt, kisasszony!

ARANKA *bágyadtan.* Jó reggelt.

ALADÁR. Mi lelte önt? Oly halvány! *Félre.* Furcsa! Ma itt minden nő oly halvány!

ARANKA. Engem? Semmi! - Rosszul aludtam -

ALADÁR. Kisasszony, néhány komoly szót szeretnék önnel váltani.

ARANKA. Velem?

ALADÁR. Megengedi?

ARANKA. Kérem -

ALADÁR. Önt tegnap meglátták.

ARANKA *félre.* Elsüllyedek!

ALADÁR. Bocsásson meg, ha egy ön előtt tán kellemetlen tárgyat érintek, de miután e szobában véletlenül én lakom, érdekelne tudnom -

ARANKA. Igaza van. Mindent megvallok. Ha nem kérdez is, megvallottam volna. De ön el fog ítélni.

ALADÁR. Ah, önt elítélni! *Félre.* Mit fogok hallani?

ARANKA. Ön tegnap anyámnak egy levelét találta meg - *ránéz, szünet után egyszerre.* Vallja meg, olvasta-e?

ALADÁR. Hogy tehet fel rólam ilyet?

ARANKA. E levélben van valami, amit önnek nem szabad megtudnia -

ALADÁR. Amit nekem nem szabad megtudnom?

ARANKA. Soha! - Ön azt mondá, íróasztalára tette a levelet - ez eszembe jutott, midőn a teáról lejöttem - s egy kétségbeesett gondolat támadt bennem - bemenni szobájába, s elvinni asztaláról a levelet -

ALADÁR. És nem bízott bennem?

ARANKA. Bocsánat! Elismerem, hogy hibáztam - de lássa, mi leányok nem úgy értelmezzük a lovagiasságot, mint a férfiak -

ALADÁR. Értem, értem -

ARANKA. Tehát bementem szobájába - s íróasztaláról elvittem a levelet.

ALADÁR. *félre.* Nem szól igazat! *Fenn.* Kisasszony, ön téved. Ama levél -

ARANKA. Önnél van, tudom. Ah, Kovács úr - úgy fel valék izgatva - egy levelet pillanték meg az ön asztalán - formája éppen az volt, mint anyáménak, csak a hold süttött a szobába - úgy féltem! Felkaptam a levelet, s szobámba futottam vele - ott párnám alá dugtam, s magamon kívül, félájultan ágyamra döltem... Ma reggel előveszem, s ekkor láttam meg, hogy más levelet vittem el.

ALADÁR. Mást?

ARANKA. *átadja.* Íme, ezt.

ALADÁR. Nőírás -

ARANKA. Nem ismeri?

ALADÁR. Nem.

ARANKA. Gabriela írása.

ALADÁR. Gabriela? Mit írhat ő nekem? - De hisz e levél -

ARANKA. Fel van bontva. Pirulok, Kovács úr - megvallom én bontottam fel. - De midőn reggel e kéz írását megismertem - nem tudom, mit éreztem - magamon kívül valék, s önkénytelenül feltéptem -

ALADÁR. *félre, örömmel.* Nagy ég! Ha tán mégis -

ARANKA. Ez csúnya volt tőlem - elismerem - de hát mit tehetek én róla!

ALADÁR. Ön tehát kíváncsi volt?

ARANKA. *kapva a szón.* Igen, kíváncsi voltam.

ALADÁR. *kezét megragadva.* Vallja meg, Aranka, mi készteté önt e levél felbontására; nem volt az semmi más, semmi több, mint kíváncsiság?

ARANKA. *küzdelemmel.* Nem.

ALADÁR. *búsan.* Jó, köszönöm. Ön legalább őszinte. *Szünet után.* Kisasszony! Engedjen meg néhány szót. Én itt ma elvégzem küldetésemet, s nincs többé ok, mely itt maradásomat igazolná. Mennem kell.

ARANKA. Hogyan? Ön megy? *Félre.* Ah, erre nem gondoltam!

ALADÁR Még ma. S miután nem tudom, ha e néhány óra alatt, melyet még itt tölthetek, lesz-e alkalmam önnel négyszemközt beszélni - engedje meg, hogy most vegyek öntől búcsút.

ARANKA *félre.* Ő távozik, és én!

ALADÁR. Különösnek fogja ön találni, hogy egy kéthetes ismerős, mint én, így szól önhöz - de lássa - lássa, Aranka - én oly szép napokat töltöttem itt - oly boldog voltam az ön közelében, hogy nem tudom, képes volnék-e uralkodni magamon, ha mások jelenlétében kellene mondanom: isten önnel!

ARANKA. Ah, ne szóljon így - *kezét odanyújtja, de elfordul.*

ALADÁR *kezét megfogja.* Ne vegye rossznéven e szavakat! Mit tehetek én róla, ha oly jólesett önt látnom, szavát hallanom, - mit tehetek róla, ha az önfeledés némely percében még remélni is tudtam - mit tehetek róla, ha most, midőn távoznom kell, szívem megreped!

ARANKA *oda nem nézve.* De hát ne távozzék.

ALADÁR *erőt vesz magán.* Kell. - Aranka! Legyen oly boldog, amily boldogtalan én vagyok! *Kezét megcsókolja.* Isten önnel. *Megy.*

ARANKA *félre.* Ő megy! Ha most eleresztem, sohasem jó többet vissza. - *Megfordul.*

ALADÁR *hátról visszafordul.* Isten önnel!

ARANKA. Kovács úr!

ALADÁR. Ő hív. *Előrejő, örömmel.* Aranka!

ARANKA *zavarban.* Adja ide a mama levelét -

ALADÁR *lehangoltan.* Vagy úgy? *Kiveszi.* Íme itt van -

ARANKA *ránéz, küzdelem után.* Olvassa el.

ALADÁR. A mama levelét?

ARANKA. Ne az egészet, csak a végét -

ALADÁR. A végét - furcsa! *Felnyitja.*

ARANKA. Ne még! Megálljon - majd ha én elmentem! *Hátrafut, s egy oszlop mögé áll.*

ALADÁR. Mit jelentsen ez? *Olvas.* „A befőttre az idén jó idő jár. Baracklek-várt kétszáz üveggel tettem el télire.” - Hát ez az, amit nekem nem volt szabad megtudnom? *Halkan olvas, egyszerre.* Mit látok? *Olvas.* „Azt kérded, mit csinál Aranka? A kis bohó! Fülíg szerelmes egy mérnökbe!” - Lehetséges-e? *Hátramegy.* Aranka! Aranka! *Kezét megragadja, s előrejő vele.* Igaz-e, amit a mama ír? *A levelet mutatja.* „A kis bohó” - az -

ARANKA. Az én vagyok -

ALADÁR *a levélből.* „Egy mérnökbe” - az meg én vagyok? Ó, Aranka!

ARANKA. Aladár! *Kezével elfedi arcát, s Aladár keblére dől.*

ALADÁR *megöleli.* Szerelmem, egyetlenem! - Ah, Arankám, mi boldogok, igen boldogok leszünk!

ARANKA *sóhajt.* Ó, ha lehetne!

ALADÁR. Hogyan, hát ön nem? -

ARANKA. Ó, én igen! De a mama -

ALADÁR. Ó, ne féljen! Ha ön szeret, oly erősnek, oly mindenhatónak érzem magamat - ó, nem félek a mamától, nem a bárótól -

ARANKA. Igazán? Ó, én hiszek önnek - ah, mi boldogok leszünk! -

ALADÁR. Még ma megkérem -

ARANKA *magában sóhajt.* Szegény Gabriela!

ALADÁR. Igaz, itt van még a levele - *előveszi.*

ARANKA. Kímélje őt - ne olvassa - szegény asszony!

ALADÁR. Ó, nemes szív! *Megöleli.*

ÖTÖDIK JELENET

Farkas, előbbieik.

FARKAS *újságot olvasva jó a kertből.* Mit látok? Aranka?

ARANKA. Ah, atyám!

FARKAS. Mérnök úr - ez jelent valamit.

ALADÁR. Éspedig azt, uram, hogy én öntől Aranka kisasszony kezét kérem.

FARKAS. Kezét? Szép!

ALADÁR. Beleegyeznek?

FARKAS. Én? - igen - azaz - nem tudom! Tudja, az ilyet a feleségemre bízom, ez az ő terrénuma, forduljon hozzá. *Csengetés hallik.*

ALADÁR. Mit jelent ez?

HATODIK JELENET

Egerváry, Bogossy, Katalin jönnek egymás után. Gabriela, Dombi, Fehér, Kolompos, vendégek.

EGERVÁRY. Tizenkét óra. Jelt adattam a vendégeknek a konferencia kezdetére. *A vendégek helyet foglalnak.*

ALADÁR. Nem jött levél Cseresnyésről. - Semmi hír!

EGERVÁRY. Nem jött semmi.

ALADÁR. Úgy megkezdhetjük a konferenciát. *Gabrielához, ki elől jobbra áll.* Asszonyom! Egy sajtóságos véletlennél fogva önnek egy tegnapi levele csak ma került kezembe.

GABRIELA *félre.* Ah, istenem!

ALADÁR. Éppen olvasni akartam - de valaki közbelép - én leteszem az asztalra, és képzelje, rádöntöm a tintatartót!

GABRIELA. Hogyan? - tehát -

ALADÁR. Nem olvastam!

GABRIELA *félre.* Hála istennek!

EGERVÁRY. Uraim, tehát megkezdhetjük a konferenciát. *Egerváry s Aladár a középasztalhoz ülnek, a többiek ülve s állva körülveszik.*

ALADÁR. Uraim! Mielőtt jelentést tennék a miniszternek küldetéséről, előbb értesíteni akarom önöket kutatásaim eredményéről, hogy netán eltérő véleményöket a kormány elé terjeszthessék. Először is áttanulmányoztam a Tarczavölgyet, és úgy találtam, hogy e vidék sem népessége számánál, sem talajánál, sem iparánál fogva nem alkalmas a vasút arravitelére.

DOMBI *félre.* Tudtam.

KATALIN *félre.* Viktória. *Megöleli Arankát.* Lelkem báróné.

ALADÁR. Azután kifürkészttem a Bondavölgyet - *kívül ostorpattogatás.*

BOGOSSY. Ki jöhet még!

KOLOMPOS *kinéz.* Mit látok? - Az öreg Sólyom!

ALADÁR. Sólyom! Mit jelent ez?

FEHÉR. Hogy ugrik le a kocsiról!

KOLOMPOS. Hogy fut!

FEHÉR. Kezében egy csomag -

BOGOSSY. Vajon mit akarhat? *Utcát nyitnak előtte.*

HETEDIK JELENET

Sólyom, előbbieik.

SÓLYOM *a vendégek közt lelkendezve befut. Kezében egy csomag. Azt a középasztalra teszi, s bontani kezdi. A többiek mély csendben bámulják.*

BOGOSSY. Mi az?

SÓLYOM *a csomagot felbontva egy darab kőszenet vesz ki belőle, s feltartja, kitörő örömmel. Mi? Kőszén! Tiszta fekete szén!*

ALADÁR. Ah, uraim, tehát -

SÓLYOM. Cseresnyéstől délnek egy tizedmértföldnyi óriási kőszénréteg!

ALADÁR. Uraim, ez megváltoztatja a dolgok állását. Ez esetben kénytelen leszek a miniszternek a cseresnyési vonal kiépítését ajánlani.

MIND. *Ah! Általános levertség.*

SÓLYOM *Aladár kezét megragadva.* Ah, barátom! Sohasem érzem azt, amit e pillanatban érzek - húsz év óta nem voltam ily boldog - ezt önnek köszönhetem!

ALADÁR. Nem nekem, uram, ezt azon öntudat teszi, hogy tettünk valamit a közügyért.

SÓLYOM. Igazad van - fiam! - Megtérítettél!

ARANKA *Aladár kabátját megrántja, hogy odaforduljon; félénken.* Aladár! Talán most volna jó -

ALADÁR. Most bizony! *Katalinhoz.* Engedje meg, nagysád, hogy e pillanatot fölhasználjam egy kérésre -

KATALIN *félre.* Na, most megkapod a kosarat. Ha báróné nem lesz Arankából, mérnökné ugyan nem lesz.

ALADÁR. Nagysád! Aranka kisasszony -

FARKAS *közbelép, újsággal.* Nini, ez önt illeti! *Olvas.* „Őfelsége elrendelte, hogy néhai kisaknai Kovács Zsigmond elkobzott félmilliónyi javai örökösének visszaadassanak.”

KATALIN *félre.* Fél millió!

ALADÁR. Ez tán nem változtat nagysádnak irántam való szívességén, ha Aranka kisasszony kezét kérem -

KATALIN. Nem avatkozom Aranka választásába -

ALADÁR. Ő már választott.

ARANKA. Ó anyám! *Megöleli.*

-&-